

Analýza výskytu kyberšikany na školách Zlínského kraje

Bc. Vojtěch Staša

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Vojtěch STAŠA**
Osobní číslo: **H10601**
Studijní program: **N 7501 Pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Analýza výskytu kyberšikany na školách Zlínského kraje**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti kyberšikany.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace smíšeného výzkumu k problému kyberšikany ve školách Zlínského kraje.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumů, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ELLIOTT, M, BUMBÁLEK, J. Jak ochránit své dítě. Praha: Portál, 2000. s. 160. ISBN 8071784192.

FIELD, E, M. Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele. Praha: Ikar, 2009. s. 311. ISBN 978-80-249-1176-2.

GŘIVNA, T, POLČÁK, R. Kyberkriminalita a právo. Praha: Auditorium, 2008. s. 220. ISBN 978-80-903786-7-4.

CHMELÍK, J. Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. Praha: Portál, 2003. s. 201. ISBN 8071787396.

ROGERS, V. Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál, 2011. s. 97. ISBN 978-80-7367-984-2.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **27. dubna 2012**

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.4.17.....

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V této diplomové práci se zabývám kyberšikanou a jejími projevy ve Zlínském kraji. Teoretická část je zaměřena především na popis a prevenci tohoto fenoménu a jeho vztahu k tradiční šikaně. Na teoretickou část navazuje část praktická, kterou tvoří můj výzkum. Hlavním cílem výzkumu je zjistit míru kyberšikany na školách Zlínského kraje a její statisticky významné rozdíly ve vztahu k daným proměnným jako jsou typy školy a okresy, jež žáci a studenti navštěvují.

Klíčová slova: kyberšikana, šikana, sociálně patologický jev, informační technologie, cybergrooming, kyberstalking

ABSTRACT

In this thesis I am concerned with cyberbullying and its manifestation in the Zlín region. The theoretical part is focused especially on the description of such phenomena and its precautions as well as on its relation to bullying in general. This is followed by the practical part based on my own research. The main aim of the research is to find out the extent of the cyberbullying at the Zlín region's schools and also its differences depending on the kind of schools in various districts attended by the students, that are statistically significant.

Keywords: cyberbullying, chicane, social-pathological effects, information technologies, cybergrooming, cyberstalking

Poděkování

Rád bych moc poděkoval Ing. Karle Hrbáčkové za užitečné rady a podněty, které mi poskytla při vedení mé diplomové práce. Rovněž bych chtěl velice poděkovat celému odboru školství, mládeže a sportu na krajském úřadě, především pak PhDr. Jarmile Peterkové, která mi umožnila uskutečnit výzkum, který je zahrnut v této diplomové práci. V neposlední řadě děkuji svojí rodině a blízkým za podporu a trpělivost.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KONTEXT TRADIČNÍ ŠIKANY	12
1.1 PREVENCE A LÉČBA MUSEJÍ BÝT USKUTEČŇOVÁNY V KONTEXTU ZNALOSTÍ O ŠIKANĚ	13
1.2 CO JE A CO NENÍ ŠIKANOVÁNÍ.....	14
1.3 DIAGNOSTIKA ŠIKANY – PĚT STUPŇŮ ONEMOCNĚNÍ	15
1.3.1 První stupeň (zrod ostrakismu)	15
1.3.2 Druhý stupeň (fyzická agrese a manipulace)	15
1.3.3 Třetí stupeň (vytvoření jádra).....	16
1.3.4 Čtvrtý stupeň (většina přijímá normy agresorů)	16
1.3.5 Pátý stupeň (dokonalá šikana).....	16
2 SVĚT NOVÝCH MÉDIÍ JAKO JEDNA Z PODMÍNEK PRO VZNIK NOVÝCH FOREM ŠIKANY	18
2.1 ZNEUŽÍVANÉ PROSTŘEDKY	19
2.1.1 Mobilní telefony	19
2.1.2 Internet	19
2.1.3 Sociální sítě	20
2.1.3.1 Facebook.....	20
3 KYBERŠIKANA	25
3.1 VYMEZENÍ POJMU A DEFINICE	25
3.2 POSUN ŠIKANY KE KYBERŠIKANĚ	26
3.3 ZPŮSOBY KYBERŠIKANY	27
3.4 ČAS A MÍSTO KYBERŠIKANY	27
3.5 TYPY AGRESORŮ KYBERŠIKANY	28
3.6 OBĚTI KYBERŠIKANY	30
3.7 ZDRAVOTNÍ A PSYCHICKÉ NÁSLEDKY KYBERŠIKANY MEZI DĚTMI A Dospívající mládeží.....	31
3.8 PREVENCE	32
3.8.1 Školská zařízení	32
3.8.1.1 Blokace závadného obsahu kyberšikanu neřeší.....	32
3.8.1.2 Preventivní řešení	33
3.8.1.3 Alternativních řešení.....	33
3.8.2 Možnosti prevence rodičů	34
3.8.2.1 Varovné signály	34
3.8.3 Možnosti obrany.....	34
4 FORMY KYBERŠIKANY	36
4.1 KYBERGROOMING	36
4.1.1 Jaké jsou oběti?	36
4.1.2 Jakí jsou útočníci?	37
4.1.3 Etapy manipulace dítěte	37
4.1.3.1 Příprava kontaktu	38
4.1.3.2 Kontakt s obětí, získání důvěry.....	38

4.1.3.3	Příprava na schůzku a osobní schůzka.....	40
4.1.4	Jak se chránit před kybergroomingem?.....	40
4.2	STALKING A KYBERSTALKING	41
4.2.1	Projevy kyberstalkingu a typologie stalkerů	42
4.3	OSTATNÍ FORMY KYBERŠIKANY	43
4.3.1	Sexting.....	43
4.3.2	Flaming	43
4.3.3	Harrasment	43
5	KDE HLEDAT INFORMACE A POMOC?	45
II	PRAKTICKÁ ČÁST	48
6	VÝZKUM.....	49
6.1	CÍLE VÝZKUMU	49
6.2	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	49
6.3	HYPOTÉZY.....	49
6.4	DRUHY VÝZKUMU	50
6.5	METODY VÝZKUMU.....	50
6.6	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	52
6.6.1	Celkové počty žáků a škol.....	52
6.7	ORGANIZACE A PRŮBĚH VÝZKUMU	53
6.8	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	53
7	ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	54
7.1.1	Interpretace četností kyberšikany a šikany podle okresu	54
7.1.2	Interpretace četností kyberšikany a šikany podle typu školy	57
7.1.3	Analýza reálného zjištění kyberšikany podle okresu	60
7.1.4	Analýza podezření z kyberšikany podle okresu	62
7.1.5	Analýza počtu řešení kyberšikany podle okresu	64
7.1.6	Analýza reálného zjištění kyberšikany podle typu školy	66
7.1.7	Analýza podezření z kyberšikany podle typu školy	69
7.1.8	Analýza počtu řešení kyberšikany podle typu školy	71
7.1.9	Analýza souvislostí šikany a kyberšikany.....	73
7.2	SHRNUTÍ VÝZKUMU	74
	ZÁVĚR	76
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	77
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	82
	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	83
	SEZNAM PŘÍLOH.....	85

ÚVOD

Kybernetická agrese je problém, který je poměrně nový, avšak ne do takové míry jak by se mohlo zdát. Od devadesátých let minulého století probíhá obrovský rozvoj informačních technologií, zejména ve východní Evropě. A to platí samozřejmě i pro Českou republiku. Tyto technologie mají nesporné a neoddiskutovatelné výhody, které dokážou lidem ulehčit život, zpříjemnit volné chvíle, vzdělávat se, informovat a v neposlední řadě umožňují snadnou komunikaci mezi lidmi. Tato komunikace může být uskutečněna v pohodlí domova či práce a to i na velkou vzdálenost. Další atribut této komunikace je možnost oslovit velký počet osob a to i anonymně či s vymyšlenou identitou. A tady se dostáváme k jistým rizikům moderních informačních technologií. Teprve v posledních letech, zejména u nás, se začíná o těchto problémech hovořit veřejně. S tím souvisí samozřejmě všemožná publikace výzkumů a vědeckých prací na toto téma.

Osobně mám velmi kladný vztah k informačním technologiím. Mám k nim přístup už od velmi útlého věku a právě proto jsem si zvolil téma spojené s kyberšikanou a jejími formami. Rovněž zneužitelnost těchto moderních, nejenom komunikačních prostředků, mi byla známa už po delší dobu. A tak, když se mi naskytla možnost při mé praxi na odboru mládeže, školství a sportu na Krajském úřadě Zlínského kraje, abych tento problém zkoumal, přijal jsem to s radostí.

Teoretická část mé diplomové práce je pojata tak, aby celkově popsala problém kybernetické agrese, její nejznámější a nejnebezpečnější formy. Dále jsem neopomenul možnosti prevence a způsoby jak se bránit internetovým útočníkům. V neposlední řadě je v teoretické části zdůrazněn kontext tradiční šikany, neboť i když se to nemusí na první pohled zdát, má mnoho společných vlastností s jejím kybernetickým ekvivalentem.

Cílem této diplomové práce je podat ucelený obraz o výše zmíněném problému, jak v rovině teoretické tak i praktické. V praktické části zkoumám míru kyberšikany na školách Zlínského kraje a dále pak statistické vztahy kyberšikany v kontextu okresů a typů škol.

Mé osobní přání k této diplomové práci je, aby čtenáře kvalitně seznámila s daným problémem a poskytla mu cenné informace pokud by se chtěl tímto tématem dále zabývat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KONTEXT TRADIČNÍ ŠIKANY

Tradiční šikanu nelze oddělovat od kyberšikany a ostatních spojených jevů souvisejících s novými médii. Někteří autoři tvrdí, že nejstarší „předchůdce“ kyberšikany lze objevit již na pravěkých jeskynních kresbách. Samozřejmě to nelze brát doslova, ale autoři chtějí poukázat na to, že psychické i sociální pochody s cílem zesměšnit nebo poškodit někoho před širším publikem a sám zůstat v anonymitě jsou tu od nepaměti (Vašutová a kol., 2010).

Šikana je bohužel všudypřítomný jev a může nás provázet i celý život. Objevuje se v rodině, mezi sourozenci, pokračuje ve školce a v dalších školách (bullying), zájmových skupinách, na vojně, v zaměstnání (mobbing), v partnerských vztazích (domestic violence) dokonce například i mezi nájemníky domu či domově důchodců (Kolář, 2001).

V tomto širším kontextu šikanu definuje Kolář (2001, s. 17) následovně: *„Šikanování je nebezpečně rozbujelou sociální nemocí ve společnosti, jejímž důsledkem je poškozování zdraví jednotlivce, skupin, včetně rodiny a společnosti vůbec“*

Pokud bychom přešli blíže ke školnímu prostředí, je vhodná tato definice. *„Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužačky a používá k tomu agresi a manipulaci“* (Kolář, 1997, s. 20). A nebo dle Vágnerové a kol. (2011, s. 11) *„Šikana je úmyslné a opakované fyzické i psychické ubližování slabšímu jedinci (skupině) silnějším (skupinou)“*.

Šikana má dále tyto charakteristiky: Žák nebo žáci úmyslně a opakovaně ubližují druhým. Šikana spočívá ve zneužívání moci zastrašování a ohrožování (Vágnerová a kol., 2011). Fieldová (2009) k výše zmíněným přidává, že hlavním rysem je vlastní vnímání situace a tedy, že oběť se cítí bezmocná a také často přehlížený fakt, že agresor může, ale i nemusí mít v úmyslu ublížit.

Šikanování nabývá mnoha forem a způsobů. Ve fyzickém smyslu může znamenat třeba jen strkání do nějakého dítěte. Ale i jeho šťouchání, bití kopání, postrkování až po údery nějakým předmětem. Neméně trýznivý vliv mají na děti i slovní urážky. Oslovují oběti nejrůznějšími přezdívkami, spolužáci o nich píší na tabuli hanlivé posměšky apod. (Elliotová, 1995).

Šikanování je speciální forma agrese a negativní společenský jev. Deformuje mezilidské vztahy a jeho následky jsou většinou dlouhodobé a mohou se projevit i v dospělosti. Šikana je problém vyskytující se v každé komunitě. Ve větší či menší míře. Dá se říci, že šikana

je vlastně hra se strachem. Jednak se strachem oběti a jednak se strachem agresora, který svým jednáním de facto manifestuje svůj vlastní strach vyvoláváním strachu u vrstevníka. Znaky, jimiž se šikana projevuje, mohou mít hodně forem, ale ne vždy se objevují v takové koncentraci, aby byly snadno odhalitelné (Vašutová a kol., 2010).

1.1 Prevence a léčba musejí být uskutečňovány v kontextu znalostí o šikaně

Kyberšikana musí být dávana do souvislosti s tradiční šikanou. Dle Vašutové a kol. (2010, s. 78) „*Tradiční šikana a kyberšikana mají společné to, že v obou jde o vztahy mezi lidmi, obě formy jsou nežádoucí, perzistentní a zraňující. Obě jsou považovány za problém a je nutno je řešit*“.

Kyberšikana totiž není samostatnou entitou, tedy šikanou sama pro sebe, v širším pohledu je to pouze další forma šikany. Podstatu a řadu mechanismů má s její starší formou společné. Hlavně pokud hovoříme o šikaně nepřímé. Obě formy se odehrávají záměrně, opakovaně, zahrnují psychické násilí včetně symbolické agrese. Neteče při nich krev a modřiny také nenalezneme. Způsobují psychickou újmu na duši člověka (Roggers, 2010).

Je známo, že psychická traumata jsou velmi obtížně léčitelná. Často to trvá dlouhou dobu a úspěšnost není také vždy stoprocentní (Nakonečný, 2003).

Člověk, který je dlouhodobě zraňován (kyber)šikanou se pak může cítit ponížený a méněcenný. Může prožívat nejenom virtuální, ale i skutečnou exkomunikaci ze své vrstevnické skupiny, se kterou se ztotožňoval. Při hledání preventivních opatření je tak nutno znát všechny důležité poznatky o fenoménu šikany. Má to i své výhody. Nemusíme vždy objevovat již objevené. Co tím můžeme myslet? Například jak velmi dobře mapují charakter agresora Bourcet a Gravillonová (2006), že agresor nemusí vždy odpovídat našim zkrešeným představám o „typickém“ chuligánovi, u něhož je na první pohled jasné, že terorizuje slabší okolo sebe. Také díky znalostem tradiční šikany můžeme snáze porozumět proměně zdravé skupiny v nemocnou, že je potřeba tuto vnitřní neblahou dynamiku skupiny zastavit již v jejich počátcích (Kolář, 2011). A v neposlední řadě příkladů bychom neměli zapomínat na vnitřní pochody jak agresora, tak oběti. Co je motivuje v případě agresorů a v případě obětí, jak lze poznat psychické strádání (Roggers, 2010).

Při řešení kyberšikany je situace podobná. Musíme počítat s tím, že tento fenomén je spojen s půdou školy. Role agresorů i obětí se přenášejí i do kyberprostoru. Proto je smys-

luplné, aby naše pomoc vycházela zejména z školní metodiky prevence šikany. Čili je nutno vyhledávat její indikační kritéria.

Metodický pokyn ministra školství mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení jasně charakterizuje šikanu, její projevy a metody řešení problému šikanování (sikana.cz, 2000). Dále pak zohledňuje úlohy pedagogických pracovníků, rodičů i žáků ve článku č. 3: *„Je nutné, aby se s podstatou, formami a nebezpečnými důsledky šikany jako antisociálního chování jedinců i skupin žáků seznámili všichni žáci, učitelé, vychovatelé, výchovní poradci, ředitelé škol a školní inspektoři. Žáci i pedagogové by měli vědět, že tyto formy chování nejsou neškodnou legrací a zábavou, měli by být seznámeni zejména s negativními důsledky šikany, a to jak pro její oběti, tak pro její pachatele. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování“*. (Zeman, 2000, s. 1).

1.2 Co je a co není šikanování

Pokud bychom navázali na Kolářovu definici šikany tak její samotná definice nemůže vyjádřit, to co se skrývá za obecnými pojmy agrese a manipulace. Z praktického hlediska existují tyto příklady.

- Fyzická agrese a používání zbraní
(oběť je bita, kopána, fackována, vysvlečena, pálena, stříhána atd. ...)
- Slovní agrese a zastrašování zbraněmi
(oběti je vyhrožováno, je urážena, vysmíváno se slabostem, urážení rodiny ...)
- Krádeže, ničení a manipulace s věcmi
- Násilné a manipulativní příkazy
(oběť je donucována k nejrůznějším, pro ni nepříjemným úkonům)
- Zraňování izolací, oklikou a „uměleckými“ výtvary
(vrstevníci oběť ignorují, neodpovídají na její pozdrav, na prosbu nereagují, dělají, že neslyší atd.)

Pro rozpoznání je potřebné umět rozlišit jiné typy agresí. Je to nutné především pro prvotní orientaci a především nápravu. Příkladem může být rvačka dvou chlapců kvůli dívce jejich srdce. Zde nejde samozřejmě o šikanování, protože zde chybí nepoměr sil, kdy se oběť neumí nebo nemůže bránit. Také není přítomen jeden významný rys šikany a to samoučelnost převahy agresora nad obětí (Kolář, 2005).

Pavel Říčan (1995) rozlišuje šikanování na skryté (sociální vyloučení ze skupiny – izolace) a zjevné. Ty jsou podobně charakterizované jako dle Michala Koláře. Dále pak uvádí, že se v praxi lze setkat hlavně se třemi skupinami šikany: Přímá a nepřímá šikana, fyzická a verbální agrese, aktivní a pasivní nátlak.

1.3 Diagnostika šikany – pět stupňů onemocnění

Vztahy při šikaně mají svoji vnitřní dynamiku a svůj systematický vývoj. Směřují od zárodečné podoby tzv. ostrakismu až k nejvyššímu, pátému stupni systémové destrukce pozitivních vztahů mezi členy skupiny. Je potřeba porozumět proměně zdravé skupiny v nemocnou, nýbrž jenom tak je potom možné šikanování léčit (Kolář, 1997).

Někteří autoři tvrdí, že šikana může být pouze krátkodobý akt. Ve valné většině případů má však svůj průběh a vývoj.

1.3.1 První stupeň (zrod ostrakismu)

Slovo ostrakismus pochází z řečtiny a znamená „stěpinový soud“. Je to první stádium šikany. V tomto stádiu agresori nenapadají oběť fyzicky, nýbrž ji „pouze“ vyčlení ze svého kolektivu. Nikdo z kolektivu se s dítětem nebaví, nikdo ho nezdraví, pouze výjimečně, pokud po něm něco potřebují. V ostrakismu „vynikají“ hlavně děvčata. Asi každý člověk zažil z dob dětství, kdy se dvě tři děvčata domluvila na čtvrtou a začala o ní nenápadně roznášet pomluvy. Postupem času pomalu tyto pomluvy začne víc spolužáků brát za „pravdu“ a dochází k vyčlenění z kolektivu. Oběť najednou poznává, že ve třídě není nikdo, s kým by mohla sdílet své zájmy a pocity, ba dokonce se nemá s kým bavit. Z tohoto důvodu se u oběti objevují první agresivní reakce. Dítě se jednoduše řečeno brání. Agresori spatří úspěch jejich taktiky a oběť postupně přestane vzdorovat a stáhne se ještě víc do sebe. V mnoha případech se objevují tyto charakteristické znaky. Zhoršení prospěchu, zhoršení kázně, zhoršení soustředění a navštěvování nižších ročníků. Hledání si mladších dětí jako přátel, které k dítěti vzhlíží. Rozložení kolektivu třídy při ostrakismu je na agresory, neutrální jádro a oběti šikany (Kolář, 1997).

1.3.2 Druhý stupeň (fyzická agrese a manipulace)

V tomto stupni se oběti stává většinou již dříve ostrakizovaný jedinec. Obvykle se to děje pokud se třída dostane do nějakého stresového napětí. Např. pololetí, konec roku, závěrečné písemné práce apod. Agresori se potřebují „odreagovat“ a ubližování oběti je určitým

kompenzačním prostředkem. Nemusí to však být jediný scénář proč dochází v tomto stupni k šikaně. V tomto stupni již začíná bití oběti, silné slovní urážky nebo oběť musí plnit nepříjemné úkoly, jež si šikanující vymýšlí (odevzdávání svačín, nošení věcí atd.). Často se setkáváme i se silnými neverbálními výhrůzkami. Oběť začíná mít velký strach a v každé situaci cítí ohrožení. Přirozenou reakcí oběti je útek od strachu. Projevuje se různě. Nejčastěji záškoláctvím nebo somatizací (útekem do nemoci). Děti se rovněž rapidně zhorší prospěch ve škole z čehož plynou tresty nic netušících rodičů. Kolektiv se v této fázi více diferencuje. Neutrální jádro mizí a část jedinců se přidává na stranu agresorů, často se objeví i jistá část jedinců, která sympatizuje se šikanovaným. Pokud je dostatečně silná a veřejně se postaví na stranu oběti, může agresí vůči oběti zastavit. Z praxe však zjišťujeme, že k takové situaci dochází spíše zřídka (Martínek, 2009).

1.3.3 Třetí stupeň (vytvoření jádra)

Jestliže se nepostaví pevná hráz agresí vůči oběti, často se utvoří skupinka agresorů, můžeme ji nazývat „úderné jádro“. Tito jedinci začnou systematicky spolupracovat a šikanovat nejhodnější (rozumíme nejslabší) oběti. V tomto klíčovém stádiu se rozhoduje, zda se šikana přehoupne do své pokročilejší fáze. I zde je pořád možné, že se zformuje pozitivní podskupina, která má stejně silný vliv a popularitu a vyrovná se skupině týrajících (Kolář, 2005).

1.3.4 Čtvrtý stupeň (většina přijímá normy agresorů)

V situaci kde není ve skupině žádná pozitivní podskupina, činnost jádra agresorů může pokračovat. Jejich normy jsou většinou přijaty a stanou se určitým nepsaným zákonem. V tomto stádiu získá neformální tlak ke konformitě dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. V tomto důsledku skupina prodělává změnu. U členů skupiny, kteří přijali normy agresorů dochází k vytvoření jakési alternativní identity, jenž je zcela poplatná „údernému jádru“. To co hlásají pedagogové ustupuje zcela do pozadí a i mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě vůči oběti (Kolář, 1997).

1.3.5 Pátý stupeň (dokonalá šikana)

Zhoubný proces, který bez radikální pomoci zvenčí jistě míří do posledního stupně nemoci. Normy agresorů jsou prakticky všemi ve skupině akceptovány a dochází nastolení „totality“. Jde o rozdělení žáků na dvě více než odlišné skupiny. Michal Kolář je nazývá skupinami otrokářů a otroků. Otrokáři využívají na otrocích vše co mohou využít či použít. Ať

už jsou to materiální prostředky (např. peníze) nebo rozumové schopnosti či znalosti. Postupem času otrokáři ztrácejí poslední zbytky zábran a jsou nutkáni k opakovanému násilí. Původně neutrální část se zájmem pozoruje týrání a obvykle se také příležitostně přidá. Násilí je považováno dokonce za legraci. Oběti jsou čím dál více závislí a ochotní udělat cokoli. Tíživost situace řeší útekem do nemoci, absencemi, odchodem ze školy, pokusem o sebevraždu, případně se psychicky zhroutí. Je nutné říct, že tento poslední stupeň je spíše příznačný pro vězeňské nebo vojenské prostředí. V mírnější podobě se však vyskytuje i našich školách (Kolář, 2005).

2 SVĚT NOVÝCH MÉDIÍ JAKO JEDNA Z PODMÍNEK PRO VZNIK NOVÝCH FOREM ŠIKANY

V této kapitole se pokusíme velmi stručně popsat a rozčlenit pár základních nových médií. Jak tvrdí Pavlíček (2010, s. 47) „*Žijeme v mediálně saturované společnosti, takže i snaha vyjmenovat alespoň oblasti ovlivněné novými médii se podobá snaze vyjmenovat všechny oblasti komunikativního jednání*“.

V rovině technologické můžeme média rozčlenit do tří hlavních skupin:

Média tištěná (mezi ně řadíme noviny, časopisy, knihy či letáky).

Média s vysílaným signálem (jimiž rozumíme telegraf, rozhlas a televizi).

Média nová (internet, sociální sítě, GSM, počítačové hry, CD-ROM atd.).

Ačkoliv je pojem nová média používán poměrně krátce, během krátké doby se stačil jeho význam již jednou zásadně proměnit. Starší odborná literatura pracovala s tímto termínem u technologií, které rozšířily vlastnosti televize a telefonu (např. videorekordéry, videokamery, teletext, videotext, videotelefon). Tato média však neměla kromě toho, že se objevila přibližně ve stejném období a pracovala s prvky interaktivity nebo s videem, mnoho společných vlastností. K velké proměně pojmu nová média začalo docházet počátkem devadesátých let minulého století. V rychlém rozvoji technologií se objevily nové formy těchto médií (internet, sociální sítě, GSM, CD-ROM, počítačové hry atd.). Protože jde o média založená na počítačových technologiích a to bez výjimky, někteří autoři ještě operují s termínem síťová digitální média. Pojmy počítačová média a nová média začaly postupně splývat, proto nová média jsou synonymem počítačových neboli digitálních síťových médií.

Nová média tvoří velice širokou a různorodou skupinu - a to jak z hlediska funkce přenášených sdělení, tak i způsobu jejich užívání. Jejich jednotícím znakem je však systém dvojí reprezentace. Na horní úrovni jsou sdělení formulována ve srozumitelných kódech (např. texty, obrazy, zvuky), na spodní pak tyto primární kódy jsou kódovány do binárního kódu (jedničky a nuly). Novým médiím se velmi často připisují vlastnosti, jako jsou interaktivita, multimedialita, síťovost, globální dostupnost, demokratičnost apod. Jakkoli tyto vlastnosti mnohá nová média mají a právě ony významným způsobem přispívají ke změnám sociální a mediální reality, nemůžeme je na jejich základě definovat. Autor či tvůrce nové-

ho média může totiž v podstatě libovolně nastavit jeho vlastnosti, některé z charakteristik může potlačit, jiné naopak akcentovat (Vašutová a kol., 2010).

Se vznikem a rozvojem nových médií se objevily další základní pojmy. Nejčastěji to jsou kyberprostor či kybernetický prostor (základ v anglickém cyberspace), jimiž rozumíme komunikační prostředí, v němž jsou používána počítačová a digitální síťová média. Termín kyberprostor použil poprvé americký prozaik William Gibson na počátku osmdesátých let minulého století (Vašutová a kol., 2010).

2.1 Zneužívané prostředky

Ačkoliv ICT znamenají pro dnešní společnost obrovský přínos, je jasné, že bohužel mohou být i zneužívány. Obecně to jsou v první řadě jednak mobilní telefony, které v dnešní době vlastní prakticky kdokoli (včetně i velmi malých dětí) a umožňují kromě telefonování samotného spoustu funkcí, jako například natáčet videa či zvukové záznamy nebo pořizovat fotografie a posléze je odeslat komukoli dalšímu. A samozřejmě počítače a internet.

2.1.1 Mobilní telefony

Jako první a hlavní funkce mobilních telefonů je telefonování. Tato základní funkce poskytuje také možnost obtěžování, např. časté prozvánění, výhrušné, zastrašující, nemravné či jinak nepříjemné telefonáty. Jsou i případy kdy agresor změněným hlasem obtěžuje vytypovanou osobu. Mezi nejčastěji používané prostředky k šikanování patří krátké textové zprávy (SMS). Zejména v ČR „esemesky“ převažují nad telefonováním. Díky postupujícím technologiím, které umožňují mobilním telefonům zaznamenávat a přeposílat datové záznamy (zvuk, obraz, video). se agresorům dostal do ruky nebezpečný prostředek, protože může oběť zachytit v situaci pro ni choulostivé, aniž by tom třeba věděla. Záznamy pak lze dále rozesílat či šířit na internetu (Vašutová a kol., 2010).

2.1.2 Internet

Toto relativně nové médium dnes nabízí širokou škálu využití. Od sdílení informací (různého charakteru, včetně audio a video záznamů), přes zapojení se do diskuse, navazování vztahů, až po vytváření vlastního světa. Je mnoho prostředků jak na internetu předávat informace. Představme si alespoň ty nejběžnější a nejpoužívanější.

Nejstarším prostředkem kyberšikany jsou emaily. Dále to jsou aplikace založené na platformě **IM** (z angl. Instant Messanging). Ty mohou být používány pouze jen s pomocí nain-

stalovaného programu a následným vytvořením osobního profilu. K nejznámějším patří ICQ, Messenger, Miranda či Skype. Ten, s kým chceme komunikovat, musí mít stejnou kompatibilní aplikaci. Veřejně přístupnými jsou tzv. **chaty** - chatové místnosti. Komunikace se může zúčastnit kdokoliv. Podobné, i když více tematicky zaměřená jsou **diskusní fóra**. Zde není potřeba reagovat okamžitě, ale reaguje se na příspěvky i s odstupem několika dní či dokonce měsíců. Příspěvky obvykle jednoho autora se nazývají blogy. Obrovské zálibě se v posledních letech těší tzv. **sociální sítě** (Vašutová a kol., 2010).

Sociální sítě jsou internetové služby a portály, které svým uživatelům umožňují vzájemnou komunikaci a interakci. Uživatelé se zde mohou zaregistrovat, vyplnit si své uživatelské profily, a následně mohou např. diskutovat, chatovat, psát si blogy, sdílet fotografie, video a podobně. Jak už název napovídá, klíčové jsou vztahy a vazby – tedy vytváření „sítí“ mezi přáteli, kolegy, zájmovými skupinami atd. Mezi nejznámější sociální sítě patří Facebook a Twitter, u nás pak Lidé a Líbímseti (bezpecne-online.cz, 2011).

Portály zřízené za účelem seznámení či nalezení toho pravého se označují jako **seznamky** (seznamka.cz, Rande) Online komunity, které mají charakter počítačem simulovaného prostředí, mohou vytvářet své vlastní virtuální světy. Některé umožňují hrát i online hry. Velkým fenoménem v této oblasti je online hra **Second life** (Vašutová a kol., 2010).

2.1.3 Sociální sítě

Sociální síť (z angl. social network, socialware) je ve své podstatě systém, který umožňuje vytvářet a udržovat seznam vzájemně propojených kontaktů, přátel. Každý uživatel takového systému má své vlastnosti, jenž jsou veřejně dostupné pro ostatní uživatele. Uživatelé se v rámci systému mohou vzájemně vyhledávat a vytvářet tak virtuální komunitu (Bednář, 2005).

Podle serveru Whatis.com (2008) zabývajícího se IT technologiemi jsou sociální sítě místa, kde můžeme rozšiřovat počty svých obchodních partnerů i osobních přátel a individuálně je kontaktovat.

2.1.3.1 Facebook

Vzhledem k tomu, že Facebook je nejrozšířenější a nejpoužívanější sociální síť v České republice, budeme jí věnovat v této kapitole více pozornosti.

Facebook je se svými 600 milióny (pozn.: do roku 2010) registrovaných uživatelů největší a nejúspěšnější sociální síť světa. Průměrný uživatel má kolem 130 virtuálních přátel a je

členem asi 80 skupin. V průměru třikrát denně přispěje na svou zeď. V současné době má Facebook přes sedmdesát jazykových verzí. Zakladatelem je bývalý student Harvardu, Mark Zuckerberg, který při svých studiích ve druhém ročníku pomocí ukradených fotek vytvořil stránku www.facemash.com. Zde bylo možné hodnotit studentky okolních kolejí. Stránka se velmi rychle rozšířila a netrvalo dlouho a byla zakázána vedením univerzity. Zuckerberg se ocitl před disciplinární komisí, která jej obvinila z úmyslného narušení bezpečnosti, porušení autorských práv apod. Byl potrestán půlročním podmíněným vyloučením. Následný nový webový projekt již umožňoval studentům i personálu Harvardu sdílet pouze informace, jež sami schválili. A tak se zrodil „Thefacebook“ (původní název) později přejmenován na Facebook (Pavlíček, 2010).

Nejpočetnější věková skupina zastoupena na Facebooku je 18 – 24, následována 25 – 34. Výrazně i skupina 65+. Pohlaví je rozloženo poměrně rovnoměrně. V České Republice mělo na začátku roku 2011 založeno účet 3 076 000 uživatelů (Pavlíček, 2010).

2.1.3.1.1 Popis systému

Jakmile uživatel projde registrací, uskuteční se založení nového profilu. V horní modré liště se nachází oznamovací oblast, ta uživatele informuje o žádostech k přijetí do seznamu přátel, nových zprávách a dalších upozorněních. V profilu jsou přístupné nejrůznější aplikace. Mezi základní patří fotky, videa, události a zprávy. Nyní popíšeme stavební kameny aplikace Facebook.

- **Přátelé**

Bez tohoto prvku by žádná sociální síť nemohla fungovat. Pokud osoba má vytvořený účet stačí ji pouze vyhledat a požádat o autorizaci přidání do přátel. Pouze pokud je žádost autorizována, je možné nahlížet do profilu ostatních uživatelů. (Většinou z tohoto důvodu agresor vytvoří svou falešnou identitu za pomoci falešné profilové fotografie a jména a zkusí „šťěstí“ zda si ho vyhlédnutá oběť přidá do přátel.)

- **Zeď**

Ta slouží ke komunikaci s ostatními přáteli. Je to veřejná komunikace kde se sdílejí nejrůznější stavy, myšlenky, fotky, odkazy atd.

- **Informace**

Tato sekce bývá nejzrádnější v souvislosti s kybernetickou agresí. Zde si uživatelé mohou totiž vyplnit své osobní údaje. A to od těch nejzákladnějších, až po ty opravdu osobní. Rodinný vztah, členy rodiny, telefonní čísla, e-mail, adresy, pracoviště či školy. Je však nutné zdůraznit, že tyto údaje nejsou povinné.

- **Fotografie a videa**

Další úspěšnou aplikaci a zároveň i rizikem Facebooku je nahrávání a sdílení fotografií a videí. Facebook nejenom, že umožňuje toto vkládání, umožňuje také příslušné osoby označit. To samozřejmě může mnoha lidem činit potíže, zejména pokud je označen na nevhodné, zesměšňující či jinak obtěžující fotce či videu. Toto označení lze samozřejmě zrušit, nicméně než to poškozený uživatel zjistí, může být už pozdě. Danou vizuální informaci shlédne spousta jiných uživatelů z listu kontaktů.

- **Skupiny**

Skupiny především umožňují snadné zakládání diskusí pro uživatele se společným zájmem o určitou věc. Může být otevřená pro veřejnost i uzavřená pro vybrané uživatele. Členství v otevřených skupinách je odkryto **všem** členům skupiny. Nikoliv tedy pouze přátelům. I z členství v určitých skupinách si tak může agresor udělat „obrázek“ o tom co oběť zajímá a k čemu inklinuje.

- **Události**

Vytváření událostí je efektivní možnost jak informovat a pozvat uživatele na nějakou konkrétní událost. Událost může vytvořit jednotlivec i výše zmíněná skupina. Princip je jednoduchý zvolí se čas, místo, datum a pozvánka se rozešle uživatelům, kteří obvykle mohou zvat další. Rizikem u této funkce je, že útočník tak snadno může sledovat kam a kdy oběť chodí, čeho se zúčastnila apod. Samozřejmě i odpovídání na pozvánky je dobrovolné, nicméně v dnešní době velice oblíbené a to i pokud se události nechceme zúčastnit. Na zeď dané pozvánky často lidé napíší, že se nezúčastní, protože jdou třeba někam jinam. Zase další způsob jak agresor může mapovat pohyb oběti (Pavlíček, 2010).

▪ **Aplikace a reklama**

Pro úplnost mezi základní stavební kameny Facebooku patří i výše zmíněné funkce, které však s přímo kyberšikanou nesouvisí. Nicméně Kopecký (2010) se k nim vyjadřuje následovně: Facebook umožňuje realizovat řadu zajímavých činností, lze je využít k zábavě i vzdělávání, jsou zajímavými marketingovými prostředími s přesně cílenými reklamními možnostmi (díky zveřejněným osobním údajům lze internetovou reklamu zaměřit opravdu efektivně a přesně). Všechny služby spojené s vytvářením virtuální společnosti jsou samozřejmě zdarma, zpoplatněny jsou pouze komerční marketingové produkty, zejména různé druhy reklamy.

2.1.3.1.2 Hlavní zásady o bezpečnosti používání Facebooku

Samotná společnost, jež provozuje sociální síť Facebook definuje tři základní bezpečnostní zásady.

- Do sítě se nesmíte registrovat, pokud je vám méně než 13 let.
- Na síti nezveřejňujte obsah, který je nenávistný, zastrašující, násilný, má pornografický obsah nebo nabádá k násilí.
- Nepoužívejte síť Facebook k ponižování, urážkám, zastrašování a diskriminaci ostatních uživatelů (Soukromi na síti: Facebook, Lide.cz & spol, 2011)

2.1.3.1.3 Facebook jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci

Jak je známo z předchozího textu Facebook (samozřejmě i jiné sociální sítě např. Twitter, Libimseti.cz) slouží jako úložiště osobních údajů. Tyto údaje lze poměrně snadno získat a zneužít. Řada uživatelů zveřejňuje své fotografie se zachyceným obličejem, sociální sítě obsahují i fotografie mladistvých, se kterými lze právě díky tomu účinně manipulovat. Časté jsou případy, kdy kyberútočník získá fotografii nezletilé oběti, kterou pak následně vydírá, že zveřejní fotografie s dehonestujícím doprovodem. (např. toto je zloděj, děvka, homosexuál). Osobní údaje lze zneužít i explicitně pro phishing, pharming, jednoduše řečeno pro metody sociálního inženýrství. Další nebezpečí představuje sdílení osobních údajů pomocí nejrůznějších aplikací či her. Obvykle je vše obsaženo v licenčním jednání, bohužel ho však skoro nikdo nečte, a i kdyby, málo kdo mu vůbec rozumí (Kopecký, 2009).

Dalším problémem je odlišnost v chování osob v běžném životě a kyberprostoru. Kamil Kopecký (2009, s. 1) to popsal následovně: „*V rámci virtuálních prostředí totiž uživatelé (narozdíl od reálného světa) komunikují bez rozdílu věku a pohlaví, může snadno docházet*

ke komunikaci dětí s dospělými, mizí vymezené společenské role, dochází ke snadnému překonání různých komunikačních bariér (introvert může virtuálně komunikovat podstatně snadněji než v běžné interpersonální F2F komunikaci), mění se sociální statut budovaný v běžných sociálních skupinách a podobně“.

Sociální sítě (Facebooku nevyjímaje) jsou samozřejmě prostorem pro výskyt sociálně patologických jevů. Hlavně kyberšikany, kybergroomingu, sextingu a kystalkingu. Příkladem nebezpečí na Facebooku může být nedávný případ Asheight Hallové, která byla zmanipulována ke schůzce a následně zavražděna. Je tedy nutné vysvětlit nejen dětem a mladým lidem, že na pravdivost informací na sociálních sítích nezle v žádném případě spoléhat. Výzkumy ukazují, že 42,5% dětí je ochotno k osobnímu setkání s člověkem, kterého znají jen z internetu. Facebook může sloužit i jako nástroj pomsty. Je velmi snadné vytvořit skupinu či falešný profil s hanobícím obsahem, popřípadě fotomontáž apod. (Kopecký, 2009).

Ačkoliv má Facebook čím dál více opatření proti zneužívání jeho funkcí ku prospěchu kyberútočníků, obecně platí, čím více budeme běžné sociální kontakty nahrazovat virtuálními rizika kyberšikany jen tak neklesnou. Osobně ze svého pohledu, jakožto dlouhodobý uživatel tohoto systému shledávám jisté změny k lepšímu vzhledem k soukromí. Zejména, co se týče označování fotografií, kde si mohu zvolit nastavení, že bez mého souhlasu nemohu být označen. Nicméně, není to primární (základní) nastavení a dovedu si dost dobře představit, že většina běžných uživatelů nemá o podobných nastaveních ani potuchy. Jako krok zpět vidím naopak rozhodnutí Facebooku o nutnosti profilové fotky. Odůvodněním z jejich strany je potřeba dobré identifikace uživatele ze strany potencionálních přátel. Osobně v tom však spatřuji nástroj pro snadné identifikování kohokoli ze strany nejen Facebooku. Ale i to lze určitým způsobem obejít. Například zvolit za profilovou fotografii nějakou věc, nikoliv vlastní podobu.

3 KYBERŠIKANA

Svět moderních technologií je stále pestřejší a dokonalejší, nabízí pro starší generace až neuvěřitelné, pro mladší minimálně fascinující množství nových možností. Internet a další nové digitální prostředky přitahují zejména příslušníky mladé a nejmladší generace, kteří jsou ochotni strávit u počítače i celé hodiny. Na otázku proč tomu tak je, je prostá odpověď. Děti si prostě rády hrají a internet jim nabízí prakticky nekonečné možnosti. Víme přitom, že jeho mladí uživatelé mu často rozumí mnohem více, než jejich rodiče nebo učitelé. Většinou jim však chybí zkušenost dospělých. Pro komunikační technologii totiž platí, podobně jako pro ostatní technické vymoženky doby, že mohou být jak smysluplně využívány tak nebezpečně zneužívány (Vagnerová a kol., 2011).

Dle Rogersové (2011) má svět nových digitálních prostředků i svou stinnou stránku, které říkáme kyberšikana. S nárůstem přístupu ke všemožným digitálním prostředkům se i metody kyberšikany stali více sofistikované. Oběti mohou být týrány nejrůznějšími způsoby, které pachatele stojí minimální námahu a peníze. To všechno vede k obavám o bezpečí dětí ve světě mobilních sítí, sociálních sítí a mnoha dalších.

3.1 Vymezení pojmu a definice

Se změnou a modernizací společnosti dochází k proměně mnoha společenských jevů, včetně šikany. V posledním desetiletí se tak do zorného pole odborníků dostává její modifikovaná podoba spojená právě s rozvojem informačních technologií, označována jako **kyberšikana** (Vašutová a kol., 2010).

Dle Krejčí (2010, s. 3) „*termínem kyberšikana označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti.*“

Termín je přenesen z anglického cyberbully. Jako synonyma k pojmu kyberšikana bývají používány pojmy: kybernetická šikana, elektronická šikana, šikana online, digitální šikana, počítačová šikana, kybernetická agrese aj. (Vašutová a kol., 2010).

Další autoři ji definují jako záměrnou, opakovanou a zraňující činnost využívající počítač, mobilní telefon a jiné elektronické přístroje. Uvádějí také anglické synonyma, s kterými se v prostředí internetu často setkáme. A ty jsou cyber bullying, cyber-bullying, electronic bullying, digital bullying, internet bullying a online social cruelty.

Mezi lety 2001 až 2003 byly s prosazováním pojmu kyberšikana spojovány dvě významné osobnosti, a to kanadský učitel Bill Besley, který založil první internetové stránky týkající se kyberšikany (www.cyberbullying.com), a americká právnička Nancy Willard. Podle Belseyho kyberšikana zahrnuje užití informačních a komunikačních technologií pro podporu úmyslného, opakujícího se a nepřátelského chování jednotlivce nebo skupiny, která má za cíl poškodit druhého (Vašutová a kol., 2010).

Někteří autoři hovoří o tom, že kyberšikana je novým druhem psychického násilí jako takového. Jiní tvrdí, že vychází z tradičního modelu šikany. Autoři programu SAFER INTERNET kyberšikanu charakterizují v těchto následovných bodech:

- Kyberšikana je krutou formou škodlivého chování, které je obzvláště stresující pro dítě jako oběť.
- Internet a mobilní telefony umožňující dětem a mladým lidem využívat přístup k různorodému obsahu a volit si mezi stále se zvyšujícím škálou nových a inovativních komunikačních služeb.
- Internet a mobilní telefony se staly každodenní součástí života dětí a mladých lidí, kteří je používají pro výměnu veřejně přístupného obsahu a pro kreativní vytváření a sdílení vlastního obsahu, ať už textu, obrázků nebo videí, dále pak pro zábavu a pro vzdělávání doma i ve škole.
- I když jsou děti a mladí lidé často zkušenými uživateli online technologií a jsou si vědomi rizik i způsobů, jak se s nimi vypořádat, ne všichni jsou zralí ve smyslu schopnosti vyhodnotit situace, se kterými se setkávají a pochopit jejich důsledky. Také se zřídka dělí o své zkušenosti s rodiči nebo výchovnými poradci. Rovněž je přítomna mezera mezi zvyšujícími se hrozbami na internetu a jejich uvědomění na straně dětí i jejich rodičů. Proto je zapotřebí větší informovanost obou skupin (Vašutová a kol., 2010).

3.2 Posun šikany ke kyberšikaně

S kyberšikanou se můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv. Obvykle trvá delší dobu, než se odhalí nějaký problém. Může se šířit velmi rychle. Zejména však útočníkům nabízí jiné nové prostředky k šikanování. Specifika virtuální reality modifikují charakter celého procesu šikany. Zejména pak role agresora a oběti. U agresora je důležité zdůraznit, že to nemusí rozhodně být sociálně a fyzicky silný jedinec. Stejně jako agresorem se i obětí může stát kdokoliv. Je sice pravdou, že převažují útoky na jedince se sníženou schopností se brá-

nit, nicméně obecně platí, že to však nezávisí ani na fyzické zdatnosti a někdy ani na sociální. A to především pokud si agresor vybírá oběti náhodně. Další faktem je, že před kyberšikanou není v podstatě úniku, protože na rozdíl od „tradiční“ není založena na osobním kontaktu. Jinými slovy bezpečí domova neexistuje (Vágnerová a kol., 2011).

Dle Krejčí (2010) je také důležitým faktorem absence fyzického násilí. Tedy jeden z důležitých varovných signálů, který existuje u šikany, u její kybernetické sestry však chybí. Dalším zajímavým specifickým je počet aktivně zapojených jedinců do aktu kyberšikany. Jak tvrdí Kolář (2005) do „tradiční“ šikany je zapojeno obvykle pouze pár jedinců nebo školní třída. Naproti tomu svědky digitální šikany se mohou stát desítky, tisíce dokonce i milióny lidí (Vašutová a kol., 2010).

3.3 Způsoby kyberšikany

Hlavním rozdílem mezi tradiční šikanou a kyberšikanou je, že ta tradiční probíhá tzv. *face to face*. Oproti tomu kyberšikana využívá prostředky informačních a komunikačních technologií. Agresori současné nové formy mají tak k dispozici velmi širokou škálu prostředků, které jim umožňují zaútočit na svou oběť z dálky. Logicky tak vyplývá, že aktéry tohoto typu šikany se mohou stát pouze osoby využívající tyto moderní výpočetní prostředky (Vašutová a kol., 2010)

Agresor může tedy svou oběť napadat, i když nejsou v osobní konfrontaci, ba dokonce aniž by se znal její identitu. Je to tedy nepřímá forma šikany.

3.4 Čas a místo kyberšikany

Zatímco tradiční šikana je nejčastěji spojována se školním prostředím, popřípadě s cestou do školy nebo z ní, kyberšikana má v tomto ohledu daleko větší pole své působnosti.

Dle Kohutové (2008) děti školou povinné, dnes díky novým technologickým prostředkům, mohou šikanovat i po odeznění školního zvonku. Také Feldman (2007) tvrdí, že mnoho elektronických agresí se děje mimo školu, i když to samozřejmě nevyhnutelně ovlivňuje i děti ve školním prostředí. Naproti tomu Hanewald (2008), jež prováděl své výzkumy v Británii, tvrdí že 50% případů kyberšikany se děje právě ve škole. Dále pak 21% po skončení vyučování, 17% o víkendu a 6% o školních prázdninách.

Ačkoliv jsou tyto názory do jisté míry protichůdné autoři se shodnou na tom, že při kybernetické agresii neexistuje domácí „bezpečná zóna“. Jinými slovy, tam kde je dosažitelnost

ICT tam je oběť v nebezpečí, což v dnešní době je prakticky všude, zvláště při nutnosti tyto prostředky dnes a denně využívat (Vašutová a kol., 2010).

Pokud bychom chtěli zdůraznit rozdíl v časovém vymezení šikany a kyberšikany tak Vágnerová a kol. (2011, s. 95) tvrdí toto: „*V případě i dlouhodobé fyzické šikany je každá její jednotlivá akce vždy jednorázová, a tedy svým způsobem ukončená záležitost. V případě kyberšikany však oběť žije s trvalým pocitem tlaku a nikdy nekončícího nebo stále se opakujícího ataku*“.

3.5 Typy agresorů kyberšikany

„Pro jednotlivé typy kyberagresorů jsou typické různé styly kyberšikanování. Liší se i způsoby, jak se skrývají nebo jak svoji činnost šíří. Někteří jsou tajnůstkáři, zatímco jiní potřebují publikum. Jsou i tací, kteří jednají naprosto neúmyslně. I motivy agresorů jsou odlišné, proto neexistuje žádné řešení, které je vhodné pro všechny případy. Musíme nejdříve znát motiv“ (Kavalír, 2009, s. 19).

Dle Kavalíra (2009), který agresory dělí takto:

- **„Pomstychtivý andílek“**

U toto typu je příznačné, že se jako agresor vůbec nevnímá. Je vnímán jako „zlonapravující“. Sám si o sobě myslí že chrání sebe nebo ostatní před „darebáky“. Sám často (kyber)šikanu zažil a nyní ji oplácí. Obvykle je naštvaný na svou oběť, že mu něco špatného udělala. Tento „andílek“ se zaplétá do hry, ve které se snaží ochránit svého šikanovaného kamaráda. Nejčastěji pracuje sám, ale může svou činnost sdílet s pár přáteli, o kterých si myslí, že jim vlastně pomáhá je chránit.

Jak pracovat s tímto kyberagresorem: Mělo by jim být zdůrazněno, že nikdo by neměl brát právo do svých rukou. Že oplácení šikany šikanou věci jenom zhoršuje. Cílem je, aby sami pochopili, že se chovají stejně jako ostatní agresori.

- **Bažící po moci**

Někteří kyberagresori chtějí dávat najevo svoji autoritu, aby ostatní dělali co po nich chtějí. Snaží se druhé ovládat prostřednictvím strachu. Také je jim za potřebí mít publikum, které by vidělo jejich „sílu“ v praxi. Proto stupňují svou kyberšikanu do té míry, aby se o ní dozvěděli vrstevníci a byl vyvolán dostatek ohlasu. Je zají-

mavé, že tito pachatelé jsou obvykle sami obětí „tradiční“ šikany. Na internetu jsou posilováni anonymitou a tím, že oběť nevidí tvář v tvář. V prostředí kyberprostoru se mohou chovat jak chtějí.

Dalšími znaky agresora bažícího po moci jsou: šikanu často vykonává v zastoupení, oplývá značnými technickými dovednostmi. Vzhledem ke zmíněným charakteristikám může a často bývá tento typ nejnebezpečnější ze všech.

- **„Sprostý holky**

Tento typ hledá zábavu nebo je prostě znuděný. Hlavními zástupci jak už samotný název napovídá, jsou děvčata. Také oběti jsou především děvčata, avšak nejsou výjimkou i chlapci. Kyberšikana těchto „sprostých holek“ je obvykle páchána ve skupině, či alespoň plánována. Odehrává se všude, kde se děvčata spolu schází a mají přístup k kyberprostoru. Nejčastěji tedy knihovny, internetové kavárny, holčičí párty apod. I tento typ vyžaduje patřičné publikum. Chtějí, aby se vědělo, že právě ony oplývají silou šikanovat ostatní. „Živnou půdou“ je pro ně touha po obdivu, zejména vrstevnic. Rychlý konec těchto agresí nastává všech v momentě, kdy děvčata nenajdou takovou zábavu, jako hledaly a tak přejdou k jiné „cool“ zábavě.

- **Neúmyslný kyberagresor**

Tyto agresory vůbec nenapadne, že vůbec agresory jsou. Hrají na ostatní online uživatele, že jsou „tvrďáci“, občas se vydávají za někoho jiného, mívají schopnost „peprně“ odpovídat na ataky na svou osobu, například v chatovací místnosti. Nejsou sprostí záměrně, spíše odpovídají ostatním bez přemýšlení. Mohou se cítit zranění nebo naštvání z zpráv, které jim zasílají ostatní. Také např. online videa, jež je pobouřila. Jednají ve vzteku a nepřemýšlejí nad tím co odesílají. Vzhledem k jejich často anonymnímu statutu si ani často své kyberšikanující jednání neuvědomují. Neúmyslný agresor v záplavě nadávek, ale i vtipkování, tak často přehlédne tenkou hranici a může zejména svým přátelům nebo známým ubližovat, neboť ti nepochopí do jaké míry neúmyslný agresor to myslí vážně. Často se svých činů dopouští o samotě a je upřímně překvapen, když je obviněn z kyberšikany.

3.6 Oběti kyberšikany

Dle Tourniera (1995), jsou lidé v podstatě slabí, všichni mají strach, že druzí objeví jejich slabosti. Každý člověk však jinak reaguje na úzkost. Silná a rázná odpověď má dát najevo jistotu a agresivitu za kterou skryje pravou nejistotu a úzkost. Slabá reakce však vyvolává frustraci a odnímá člověku odvalu.

Obětí kyberšikany se může stát prakticky kdokoliv. Třeba i náhodou (například náhodně zvoleným telefonním číslem). Dle Vágnerové a kol. (2011) je nutné zdůraznit, že vyšší riziko digitální agrese hrozí dětem, které jsou závislé na mobilních telefonech a počítačích. Někteří autoři tvrdí, že dospívající, jež sdílejí své informace, myšlenky či identity online, což jsou v první řadě sociální sítě (Facebook, Twitter, MySpace. aj.), jsou mnohem více náchylnější k tomu se stát obětí digitální šikany než jedinci, kteří netráví tolik času v sítích internetu. Jak uvádí Kavalír (2009) nejsou však obětí kyberšikany v dnešní době pouze děti a mladiství. Jsou případy, kdy byli šikanováni i učitelé svými žáky či studenty. Zejména pak kompromitujícími, zesměšňujícími apod. videi, jež nejčastěji zveřejňovali na serveru, který slouží k ukládání soukromých videí Youtube.

Vašutová a kol. (2010) zmiňuje, že hlavní problém je v tom, že na internetu je spousta online komunit v nichž se mohou bohužel nacházet osoby se suicidiálními tendencemi, sebe-poškozujícími, extremisté, sexuálně deviantní lidé apod. Proto čím delší dobu tráví, ať už je to dítě nebo dospělý člověk, na internetu, tím se vystavuje většímu riziku.

Naopak za sebe bych řekl, že s tímto názorem ne zcela souhlasím, neboť si myslím, že pokud člověk věnuje dost času sociálním sítím, informačním technologiím a vůbec prostředí internetu, dokáže se daleko lépe bránit díky zkušenostem, které získal. Musím však dodat, že mluvím pouze o dospělých lidech. Ti by pak jako rodiče nebo i učitelé měli své zkušenosti předat mladším. Říci na co si dát pozor apod.

Tento názor potvrzuje i Vašutová a kol., (2010) neboť tvrdí, že oběti kybernetické agrese jsou obvykle osoby s menší znalostí ICT než agresoři. Chovají se v digitálním světě rizikově a ne příliš zodpovědně. Důležitým faktem, avšak ne příliš překvapujícím je, že častější oběti digitální šikany jsou dívky (Kopecký, Krejčí, 2010).

3.7 Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží

„Kyberšikana a další sociálně patologické jevy vznikající ve virtuálním prostředí mohou mít vážné dopady na emocionální pohodu oběti, sebeúcty, sebehodnocení a pocit osobního bezpečí. Následkem jsou depresivní stavy, dlouhotrvající pocity deprese, bezmoci, sklíčenosti, beznaděje, sebedestruktivní chování a pokles výkonnosti ve škole“ (Gajdošová, 2011, s. 1).

Gajdošová (2011) popsala psychické následky takto:

- **Negativní emoce**

Kyberšikana může v oběti vyvolat mnohem více negativních emocí, než je tomu u šikany tradiční. Někteří jedinci se mohou cítit frustrováni a rozčilení díky ohrožení a mohou zaútočit psychicky nebo verbálně. Vzhledem k tomu, že kyberšikana může trvat i velmi dlouhou dobu může způsobit negativní emoce, depresivní stavy, dokonce i suicidiální myšlenky.

- **Vyhýbavost, sociální izolace oběti**

Když se děti stanou obětmi kyberšikany. často to může vést ke změnám u jejich dosavadních zvyků nebo chování. U obětí, zejména u děvčat, dochází k vytvoření nedůvěry vůči okolí, snížení kontaktů s dosavadními přáteli, k nechuti se stýkat a seznamovat s novými lidmi.

- **Změna chování a ovlivnění docházky**

Podobně jako u tradiční šikany můžeme vypožorovat u dětí změny ve školní výkonnosti, docházce nebo v chování vůči spolužákům.

- **Pocit ohrožení vlastní bezpečnosti**

Ztráta bezpečí může být výraznější, než u tradiční šikany. V důsledku neustálého ohrožení, u oběti obvykle dochází k projevům slovní agresivity nebo slabému ovládnání hněvu oproti dřívějšímu. Jedná se o obranou reakci a vyrovnání se neustálým stresem.

- **Zástupné aktivity**

Často se mohou objevit i zastupující aktivity v chování oběti, jimiž odvádí pozornost. Jsou to např. konzumace sladkého, zlehčování situace, konzumace alkoholu a drog ve snaze zapomenout.

- **Změna fyzických projevů**

Dlouhotrvající virtuální agrese může způsobit vyčerpání organismu, změnu váhy, nechutenství, oslabenou imunitu apod. V nejextrémnějších situacích může dojít až k sebepoškozování.

3.8 Prevence

Problematika nebezpečných komunikačních jevů je relativně nový problém. V médiích se jen zřídkakdy objeví nějaká závažná kauza, která by měla destruktivní dopad na oběť. I když se situace rok od roku zlepšuje, stejně se prevenci kybernetické agrese věnuje malá pozornost, protože mnohdy nejsou zainteresované strany (rodiče, příbuzní, škola, děti) se situací vůbec seznámeny (e-bezpeci.cz, 2009).

Nyní se budeme zabývat prevencí u jednotlivých typů organizací či osob, které mohou mít kladný vliv na prevenci kyberšikany.

3.8.1 Školská zařízení

Prevence kyberšikany je pro řadu škol velmi ožehavé téma, které je však potřeba řešit stejně důsledně jako jiné sociálně patologické jevy. Je totiž nutné zdůraznit, že zde platí stejná pravidla, a tedy dobrá prevence přímo ovlivňuje výskyt sociálně patologických fenoménů spojených s ICT ve školním prostředí. Nutnost preventivních programů také dokládají výzkumy šikany a kyberšikany, které prokazují, že prevalence dosahuje od 10% do cca. 56% u výskytu těchto jevů na českých školách (Kopecký, 2011).

3.8.1.1 *Blokace závadného obsahu kyberšikanu neřeší*

Samotná blokace závadného obsahu mezi postupy prevence nepatří, nicméně je ji nutné zmínit na prvním místě. Informace o možnosti zastavení šíření diskriminujících materiálů by totiž měla být obsahovou náplní preventivních programů, protože díky blokaci je možno zabránit využívání materiálů, jež jsou ke kybernetické agresi využívány. Řada škol však

toto řešení používá jako jediné. Blokace dokáže zastavit obsah, který je ke kyberšikaně zneužit, na jiných internetových portálech však může dále pokračovat. Pokud je digitální šikana v pokročilém stádiu a materiály se nekontrolovatelně šíří, blokace je tak trochu bojem s větrnými mlýny. Ačkoliv se blokuje obsah, šíří se na jiném místě a i dokonce pomocí jiných uživatelů nikoliv pouze webových stránek (Kopecký, 2011).

3.8.1.2 Preventivní řešení

Prevence spojená s fenomény násilí na internetu velmi často využívá metodu „strašení“, někdy dovedena až do nereálného extrému. To není správné řešení. Je nutno vzít v úvahu, že internet má spoustu výhod a dělat z něho „zlý“ nástroj nemá smysl. Stejně by tomu nikdo nevěřil. Od „strašení“ je však potřeba oddělit metodu prezentace případů, spojených rizikovým chováním na internetu. Ty totiž zastupují prožitkovou formu prevence, ve které účastník prožívá příběh, který jej učí, jak se zachovat, na koho se obrátit a pod. Tato forma je velmi účinná - prožitek by měl být jedním ze základních nástrojů při prezentaci prevence (Kopecký, 2011).

Jako vhodná prevence se jeví následující postupy:

Nalezení vhodného koordinátora kyberšikany ve škole. Tento koordinátor by měl poté definovat co zahrnout pod pojem kyberšikana a mluvit o ní v různých formách (např. diskuze, přednášky). Škola by měla aktualizovat školní řády i předpisy týkající se patologického chování. Dále pak podporovat pozitivní využívání technologií a v neposlední řadě hodnotit alespoň každoročně zkušenosti žáků s kyberšikanou (e-bezpeci.cz, 2008).

3.8.1.3 Alternativních řešení

Významnou alternativu představují mediální kampaně realizované jak v televizích nebo rádiích. Tyto kampaně mají samozřejmě i svůj internetový ekvivalent. Další možností mohou být soutěže, do kterých se zapojují jednotlivé cílové skupiny. V neposlední řadě v dnešní době velmi zajímavé řešení a tím je využití herních systémů nebo počítačových her k pozitivnímu ovlivňování chování žáků a formování osobnosti (Kopecký, 2011).

Jako příklad může posloužit systém Rubikon. Rubikon je zjednodušený model reálného života ve virtuální realitě. Každý z žáků má jednu postavu (tzv. avatara) a domeček v rámci své třídy. Avatar má jeden život. Musí si jej chránit. Postava musí tak jako v reálném životě jíst, spát a může se i bavit. Prostředky na živobytí v Rubikonu získávají žáci od svých učitelů za plnění školních povinností. (Akademie J. A. Komenského, 2012).

3.8.2 Možnosti prevence rodičů

Důležitým faktorem, který má vliv na čas dětí a dospívajících strávený mediální konzumací a také na mediální návyky této skupiny publika, je zájem a kontrola rodičů. Právě výchovná a kontrolní funkce rodičů může do značné míry omezit výskyt sociopatologického chování prostřednictvím nových médií, především kyberšikany (Vašutová a kol., 2010)

Jedním z užitečných pomocníků pro bezpečnější pohyb dětí na internetu jsou programy tzv. rodičovské kontroly (z ang. parental control). Jedná se o programy vynucující si určitá pravidla pro chování na počítači. Existují tři základní kategorie těchto programů.

- Programy na bázi filtrování obsahu.
- Monitorování aktivity na počítači.
- Omezování přístupu ke zdrojům.

Ovšem pozor, žádný z těchto programů nenahradí rodičovskou pozornost a jako každý program se dá obejít. Rodiče by také měli překonat „sami sebe“ a začít se vzdělávat ohledně ICT a sami se chovat na internetu zodpovědně (bezpecne-online.cz, 2012). Existují případy kdy děti našli v historii internetových prohlížečů odkazy na pornografické stránky, jež si prohlíželi předtím jejich rodiče.

3.8.2.1 Varovné signály

Existují mnohé varovné signály, kterých si je dobré všimnout pokud máte pocit, že s vaším dítětem je něco v nepořádku (Elliotová, 1995). V souvislosti s kyberšikanou to může být např.:

- Dítě se začne chovat jinak. Vaše pomoc na počítači je mu nežádoucí.
- Dítě musí být v určeném čase u počítače, vše ostatní jde stranou i když dříve tomu tak nebylo.
- Dítě začne mazat historii navštívených webových stránek.
- Nechce mluvit o tom co na počítači dělá (bezpecne-online.cz, 2012).

3.8.3 Možnosti obrany

Předem je nutno říct, že 100% ochrana bohužel neexistuje. Existuje však pár rad a pouček, kterými je vhodné se řídit: Vždy respektovat ostatní uživatele (e-bezpeci.cz, 2009). Jinými slovy to, co již dávno řekl Konfucius. Nečiň druhým to, co nechceš aby druhí činili tobě (Fermine, 2004).

Dále je potřeba si dobře rozmyslet, co odesíláte a komu. Také je potřeba chránit svá hesla a rozhodně je nikomu nesdělovat. Základem boje proti kyberšikaně je ochrana svých osobních údajů. Používat obecné přezdívky, nevyplňovat své adresy apod. Věnovat svůj čas osvětě a vzdělávání ohledně bezpečnosti internetové komunikace. Pokud „oběť“ dostatečně vzdoruje, agresor svůj útok raději přesune k lehčí „kořisti“ (e-bezpeci.cz, 2009).

Pokud i tyto rady nezabraly je důležité nebát se a ohlásit kyberšikanu. Ať už svému učiteli, výchovnému poradci, policii nebo na webové adrese www.ohlaste.horkalinka.cz. Tento server je vytvořen právě k pomoci obětem kybernetické agrese.

4 FORMY KYBERŠIKANY

4.1 Kybergrooming

Internet je nástroj, který využívají miliony lidí z celého světa. Slouží jim k vyhledávání informací, práci i zábavě, k navazování sociálních vztahů s různými lidmi. V této kapitole se budeme zabývat jedním z nejnebezpečnějších internetových fenoménů - kybergrooming (Kopecký, 2010).

*„Termín **kybergrooming** označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroome-rů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod.“* (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 14).

Kybergrooming je druhem psychické manipulace realizované pomocí internetu, mobilních telefonů a dalších technologií. Je často vázán na synchronní a asynchronní komunikační platformy, obvykle veřejný chat, internetové seznamky, instant messengery a VoIP (např. ICQ, Skype) a v posledních letech také sociální sítě (Facebook, Twitter, MySpace, Bebo aj.) (Kopecký, 2010).

Některé výzkumy ukazují, že kybergrooming probíhá nejvíce v prostředí instant messengerů (56% všech případů), dále pak sociální sítě (11,4%). Internetoví agresori však mají více způsobů. Využívají inzertní portály, ve kterých často nabízejí dětem různé možnosti výdělků (např. modeling), navštěvují také portály zaměřené na volnočasové aktivity, herní portály atd. (Kopecký, 2010).

4.1.1 Jaké jsou oběti?

Nejčastěji to jsou děti ve věku od 11 - 17 let. I zde podobně jako u kyberšikany platí, že se jedná častěji o dívky než chlapce. Dle předpokladů autorů, oběti tráví velké množství volného času v online komunikačních prostředích. V posledních letech zejména sociální sítě, díky svému propracovanému systému virtuálních sociálních vazeb poskytují ideální podmínky pro realizaci kybergroomingu (Kopecký, Krejčí, 2010).

„Děti a mládež jsou k manipulaci náchylnější zejména proto, že dosud nemají plně rozvíjené sociální dovednosti a mají nedostatek životních zkušeností“ (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 14).

Kopecký (2010, s.14) uvádí čtyři základní typy obětí:

- **Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry** (lze je snadněji citově či fyzicky izolovat).
- **Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi** (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku).
- **Děti naivní a přehnaně důvěřivé** (jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci).
- **Adolescenti/teenageři** (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit).

4.1.2 Jací jsou útočníci?

Kyberútočníci, (Kopecký a Krejčí je nazývají predátoři), tvoří heterogenní skupinu, ve které najdeme uživatele s nízkým i vysokým sociálním statutem (právníci, učitelé, policisté). V řadě případů oběť pachatele zná a je na něm nějakým způsobem závislá, často bývá útočníkem také známý rodiny oběti. Výzkumy hovoří o tom, že tito útočníci obvykle nebyli dosud trestáni. Občas právě naopak se kybergroomery stanou ti, kteří již byli za sexuální útoky proti dětem a mladistvým trestáni a došlo u nich k recidivě (Kopecký, Krejčí, 2010).

U většiny útočníků byl diagnostikován patologický zájem o děti nebo mladistvé. Bývá to někdy proto, že útočníci nedokážou navázat dlouhodobé kamarádské nebo partnerské vztahy s dospělými. S dětmi se cítí méně uhořeni. Kybergroomeri často vytvářejí sítě, ve kterých vzájemně komunikují a spolupracují. Spolupodílejí se například na únosech dětí - dítě je zmanipulováno k osobní schůzce, následně uneseno a deportováno na území jiného státu, kde je následně sexuálně zneužíváno, využíváno k výrobě dětské pornografie, fyzicky týráno apod. Síť agresorů (predátorů) často shromažďují osobní profily obětí do databází (Kopecký, 2010).

4.1.3 Etapy manipulace dítěte

Psychická manipulace u kybergroomingu probíhá obvykle delší dobu - od cca 3 měsíců až po dobu několika let. Tato doba je odvislá od důvěřivosti dětí a způsobu manipulace (Kopecký, Krejčí, 2010).

4.1.3.1 Příprava kontaktu

V této etapě agresor připravuje podmínky pro realizaci manipulace s obětí. Kopecký (2010) ji rozděluje následovně:

- **Falešná identita**

Jedním z často používaných postupů kybergroomera (rozumějte útočníka, agresora) je vytvoření vlastní falešné identity. Jsou to obvykle nepravdivé osobní údaje, čili jméno, příjmení, věk či fotografie. Útočníci jsou zpravidla starší než oběť, a proto si své údaje upravují podle potřeby.

Identita kybergroomera se objevuje v několika obecných formách:

První formou je tzv. statická identita. To znamená, že útočník si vytvoří jednu vymyšlenou identitu a díky ní oslovuje vybrané oběti. K tomuto typu identity se nejvíce hodí například sociální síť Facebook. Druhou formou je dynamická identita. Jak už název prozrazuje, jedná se o identitu přesněji o několik identit, které útočník dle své potřeby mění. Komunikuje tedy s více oběťmi současně. Tato forma je pro útočníka náročnější, neboť si musí pamatovat více svých falešných údajů. Může se tak snadno stát, že pod falešnou identitou osloví jinou oběť než dříve. To je však dobře pro oběť, neboť může zaznamenat, že ve virtuální komunikaci jsou rozpory (např. různý opakovaně uvedený věk, jméno apod.) a může si uvědomit, že komunikuje s kybergroomerem nebo alespoň podvodníkem.

- **Falešná autorita**

Tento postup spočívá v tom, že agresor nevystupuje jako fyzická osoba, ale jako představitel firmy (jednatel, ředitel, manažer). Tito „manažeři“ slibují dětem určitý užitek. Autorita firmy (i když většinou fiktivní) dodává bohužel na důvěryhodnosti.

4.1.3.2 Kontakt s obětí, získání důvěry

V druhé fázi manipulace útočník navazuje bližší kontakt a buduje virtuální vztah.

Kybergrooming zahrnuje více způsobů jak prolomit nedůvěřivost oběti a dostat se blíže k oběti. Hovoří se zejména tzv. phishingu (rozesílání podvodných zpráv) a mirroringu (efekt zrcadlení) (ikeepsafe.org, 2012).

Kopecký a Krejčí (2010) charakterizovali druhou fázi následovně:

- **Efekt zrcadlení**

Kybergroomer se snaží napodobit svou oběť s úmyslem prolomit její obavy a zábrany. Jinými slovy pokud se oběť cítí dobře agresor také, pokud má oběť starosti (škola, rodina, láska) agresor má nyní stejné a plně ji chápe. Díky efektu zrcadlení se daří jednodušeji navodit pocit přátelství a souznění. Zrcadlení nemusí být nutně spojeno s emoční stránkou, nýbrž i např. společnými koníčky, názory a plány.

- **Získání osobních informací**

Kybergroomer se vždy snaží získat co nejvíce informací. Nestačí mu pouze jméno nebo věk. Touží tedy získat např. jméno či adresu školy, kterou oběť navštěvuje, oblíbené celebrity, zájmy a záliby atd. Díky tomu si buď vědomě či nevědomě vytvoří přesnější osobní profil oběti. S tím souvisí další fáze.

- **Profilování oběti**

Jak už bylo řečeno agresori si vytvářejí profily svých obětí. Vychází jednak z údajů, která mu oběť kybergröomingu sama sdělí a jednak z informací, které zkušený uživatel internetu nalezne ve webových zdrojích. Obvykle žádný uživatel nesdílí své osobní informace na jedné stránce, nicméně pomocí vyhledávání z více zdrojů útočník najde to co potřebuje do svého profilu oběti. Např. číslo ICQ - pomocí něho může získat určité informace: telefonní číslo, adresa či název školy, které si uživatel vyplní do svého profilu. Tyto informace pak použije k navázání bližšího virtuálního kontaktu.

- **Získání a uplacení oběti**

V dnešní době k získání důvěry dítěte je zapotřebí zahrnovat ho dárky či úplatky. Příznačné pro současnost jsou peníze, kredit do mobilního telefonu, počítačové hry, značkové oblečení apod. Některé tyto úplatky pomohou zlepšit úplnost o profilu oběti (např. telefonní číslo kam zašle kredit). Existují případy kdy se děti pro úplatky několikrát vracely a nechaly se opakovaně zneužívat.

- **Sexuální témata zaváděna do tématu konverzací**

Agresor se snaží uvolnit „atmosféru“ svých diskuzí s obětí zaváděním sexuálních obsahů. A protože má obvykle falešnou identitu, většinou úměrnou věku oběti není to podezřelé. Tématem bývá sexuální život, vyměňování si erotických obrázků, obnažování se na webkameru apod. Získané materiály pak mohou sloužit i k vydírání oběti.

- **Izolovat oběť**

Dítě po určité době začíná být na komunikaci se svým virtuálním „přítelem“ závislá. Čím dál více mu sděluje i ty nejintimnější zážitky a informace. Po určité době se pak agresor snaží přesvědčit oběť, aby tyto informace sdělovala pouze jemu a by na něm fixovaná (Neříkej to mamince, nesnášela by tě). V poslední fázi tak kdyby oběť chtěla vztah ukončit, kybergroomer ji může snadno vydírat (Jestli mi už nenapíšeš, všechno co si mi vykládala řeknu tvému otci).

4.1.3.3 Příprava na schůzku a osobní schůzka

Jak prozrazují kazuistiky, pokud se útočník chce osobně setkat, musí oběti nějak vysvětlit svůj skutečný věk. Obvykle opět lže. Příklady z praxe jsou například, že na schůzku přijde starší bratr virtuálního kamaráda. Je zaznamenán i případ kdy kybergroomer tvrdil, že oběť vyzvedne na místě tatínek útočníka. Samozřejmě však „tatínkem“ byl onen útočník, který dítě odvezl pryč a tam ji sexuálně zneužil. Mezi další techniky patří vydírání oběti („Pokud nepřiđeš na schůzku, všechny tvé fotky, videa ukážu tvým kamarádům, rodičům“). Někdy však oběti jdou dobrovolně. Na první osobní schůzce pak nemusí dojít k zneužití, obvykle až později. Agresor si ověřuje, zda dítě není agentem (např. v USA běžná praxe při boji s pedofily) a podobně (Kopecký, 2009).

4.1.4 Jak se chránit před kybergroomingem?

Kromě technického zabezpečení počítače je nejúčinnější obranou prevence. Ta spočívá zejména v dobré informovanosti učitelů, žáků i rodičů.

Kavalír (2009, s. 22) vypracoval desatero obrany kybergroomingu.

1. Důkladně přemýšlejte o „online přátelstvích“ a konkrétně o těch, která se zdají být až moc perfektní na to, aby byla opravdová.

2. Vždy si ukládejte kopie vašich rozhovorů a znovu čtete staré rozhovory, abyste mohli rozpoznat jakékoliv nesrovnalosti v příběhu, který vám váš online přítel vyprávěl, např. změnu svého věku nebo dalších údajů.
3. Zvažte, proč po vás může někdo chtít, abyste udrželi vztah v tajnosti, nebo proč klade důraz a ptá se vás na otázky mimořádně osobního charakteru.
4. Držte se zpátky, když se v konverzaci vyskytnou otázky sexuální povahy, a nebojte se říct NE cyber sexu.
5. Nenechte se oklamat sliby naplňujícího, milujícího vztahu, protože tito jedinci často lžou a slibují tytéž věci zároveň několika dalším mladým lidem.
6. Pamatujte si, že je vždy lepší neposkytovat své osobní informace lidem, které jste zrovna potkali v online prostředí, na chatu, při užívání ICQ, Skype apod.
7. Online přátelství jsou nejlepší, když zůstanou online, a je naprosto v pořádku odmítnout osobní setkání tváří v tvář.
8. Dvakrát si promyslete slib úžasného vztahu a silného sexuálního opojení a zvažte, zda nehledáte lásku na špatném místě.
9. Sami si vytyčte své osobní hranice s ohledem na rozhovory o sexu a věřte svým rozhodnutím.
10. Online přátelé by měli zůstat online přáteli.

4.2 Stalking a kyberstalking

Stalking a kyberstalking je fenoménem dnešní doby. Teprve nedávno se otevřela veřejná diskuse o tomto tématu a také se konečně tento neblahý sociálně patologický jev zanesl do trestního zákoníku. Dlouho tomu tak ale nebylo, neboť pojem **stalking** nebyl v něm zanesen. Nicméně roku 2010 byl stalking vymezen v zákoníku jak nebezpečné pronásledování.

Dle serveru Reformajustice.cz (2010) trestní zákoník trestá závažnější případy pronásledování nebo slídění. Dle Herdové (2010) trestní zákoník zavádí přes 60 nových skutkových podstat trestných činů. Včetně trestného činu pronásledování neboli stalkingu.

„Stalking (lov, pronásledování) je termín, který označuje opakované, dlouhodobé, systematické a stupňované obtěžování, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu“ (Kopecký, 2010, s. 3).

Podle předního českého serveru zabývajícího se problematikou kyberšikany e-bezpeci.cz (2008) nastává stalking když „*pachatel systematicky obtěžuje oběť nevyžádanou a nechtěnou pozorností*“.

Pronásledovatel neboli stalker svou zvolenou oběť dlouhodobě sleduje, zahrnuje ji SMS zprávami, e-maily, telefonáty či nechtěnými pozornostmi (květiny, „dárky“ apod.). V souvislosti s využíváním ICT mluvíme o termínu **kyberstalkingu**. V tomto případě jde o zasílání různých zpráv pomocí instant messengerů (např. ICQ), chatu, skrze VoIP technologie či sociální sítě. Nejčastějšími oběťmi bývají známé osobnosti, ex-partneři, nebo láskou zhrzení (nenaplnění) lidé (Kopecký, Krejčí, 2010).

4.2.1 Projevy kyberstalkingu a typologie stalkerů

Projevy kyberstalkingu se mohou lišit, zejména vždy záleží na schopnostech, charakteru a povaze (kyber)stalkera. Můžeme však popsat alespoň ty základní (e-bezpeci.cz, 2009):

- Opakované dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť (dopisy, e-maily, telefonáty, skype atd.).
- Demonstrování moci a síly stalkera (výhrůžky).
- Ničení majetku oběti (v souvislosti s kyberprostedím zejména rozesílání počítačových virů).
- Stalker označuje sám sebe jako oběť (může předstírat, že se mu oběť mstí).
- Poškozování pověsti oběti.

Poznat stalkera často není nic snadného, často se to ani nezdaří. Obvykle se jeví jako naprosto socializovaný člověk a jeho okolí o něm nic netuší. Zajímavá statistika tvrdí, že ačkoliv agresori jsou z 87% muži, z pohledu intenzity, závažnosti a systematickosti jsou více problematičtější stalkeri ženy (Kopecký, 2010).

Typologie stalkerů dle Kopecký, Krejčí (2010)

- osoba, jenž oběť zná a ví, že ji pronásleduje.
- osoba, jenž oběť osobně zná, ale neví, že ji pronásleduje.
- osoba, jenž oběť osobně nezná (např. kyberstalkeři hledající své oběti na internetu)

4.3 Ostatní formy kyberšikany

Předem je nutno zdůraznit, že forem kyberšikany neustále přibývá a s čím dál větším rozvojem informačních technologií určitě jejich počet neklesne. Zaměřme se tedy na ty nejpožívanější a nejznámější. Ty jsou sexting, flaming a harrasment.

4.3.1 Sexting

Tento termín je spojen s využíváním ITC mladistvými a dětmi. Přesný český ekvivalent k tomuto slovu neexistuje. Někdy se však píše o „sextování“. Toto slovo vzniklo složením sex a textování. Sextingem se tedy myslí elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem. Tyto záznamy jsou pak často zveřejňovány na internetu - hlavně pokud dojde k ukončení vztahu mezi mladistvými (Kopecký, 2009).

Portál www.sexting.cz (2012), který se touto problematikou zabývá definuje hlavní čtyři důvody proč je sexting rizikové chování.

- Potencionálním útočníkům dáváme k dispozici citlivý a zneužitelný materiál
- Materiál může být na internetu prakticky navždy.
- Oběť sextingu může být vystavena sexuálnímu obtěžování apod.
- Šířitelé sextingu se mohou stát pachateli přestupku nebo i dokonce trestného činu. (šíření dětské pornografie, ohrožení výchovy dítěte atd.)

4.3.2 Flaming

Český ekvivalent je rozohňování. Je to „*úmyslné umístování provokujících či urážlivých vzkazů nebo informací na internet s cílem někoho vyprovokovat k hádce*“ (bezpečne-online.cz, 2011, s. 2). Flaming propuká mezi jednotlivci i skupinami, kteří se navzájem inzultují. Obvykle nemá dlouhodobější ráz. Charakteristická pro flaming je jeho rozohněnost v podobě více či méně skrytých hrozeb násilí, které mohou, ale také nemusejí být reálnými hrozbami. Například komentář typu „Zabiju tě!“, nemusí samozřejmě indikovat reálnou přítomnost hrozby fyzického násilí. Někteří autoři polemizují na tím, zda vůbec flaming zařadit pod formy kyberšikany, zejména pro jeho krátkodobost (Vašutová a kol., 2010).

4.3.3 Harrasment

Harrasment neboli obtěžování má dlouhodobější trvání než flaming. Jeho koncept spočívá v opakovaném obtěžování oběti. Mezi hlavní prostředky samozřejmě patří SMS, sociální

sítě, telefonáty či emaily. Protagonistou je pouze jedna osoba, zatímco další osoba se snaží komunikaci odstranit (Vašutová a kol., 2010).

5 KDE HLEDAT INFORMACE A POMOC?

Předem je nutné zdůraznit, že jakýkoliv technologický pokrok je vždy rychlejší než nalezení a vytvoření forem obrany či ochrany proti jeho stinným stránkám. V případě ICT je tomu také tak. Je tedy jasné, že problém kyberšikany zde již jistou dobu existuje. V menší či větší míře od rozvoje zejména internetu a jeho rozšiřováním prakticky do každé domácnosti nebo organizace. To rozhodně však není špatně. Internet a vůbec ICT jsou nesmírně užitečné nástroje, které civilizaci posunují o obrovský kus dopředu. Zejména pak ve sdílení a přenosu informací.

V posledních letech, hovoříme-li o situaci v České republice, se problém kybernetické agrese stal poměrně populárním tématem otevřeným pro širokou veřejnost. To je velmi dobrá zpráva, neboť na toto zareagovali nejenom soukromé subjekty, ale také státní organizace. Obě skupiny se snaží vytvářet služby, které by poskytovaly nejenom obětem kyberšikany pomocnou ruku.

Jelikož je digitální šikana a všechny její další elektronické variace jsou uskutečňovány na virtuálních sítích, tak logicky i pomoc najdeme zejména tam. Pojdme si tedy představit nejvýznamnější portály zabývající se touto problematikou.

- www.e-bezpeci.cz

Projekt **E-Bezpečí** je celorepublikový projekt zaměřený na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou rizikovým chováním na internetu a dalšími souvisejícími fenomény. Projekt je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého ve spolupráci s dalšími organizacemi (e-bezpeci.cz, 2011)

- www.napisnam.cz/

Online poradna pro kohokoliv. Zde se může každý obrátit s prosbou o radu či pomoc. Tyto webové stránky patří pod projekt e-bezpeci.cz

- www.saferinternet.cz/

Národní centrum bezpečnějšího internetu je neziskové nevládní sdružení, jehož cílem je přispívat k bezpečnějšímu užívání internetu, moderních informačních a komunikačních technologií, k osvojování etických norem v online komunikaci a napomáhat předcházení a snižování možných sociálních rizik spojených s jejich využíváním. Sdružení je také členem celoevropské sítě národních osvětových center bezpečnějšího internetu INSAFE a spolupracuje s mezinárodní sítí horkých linek INHOPE (saferinternet.cz, 2011).

- www.pomoc-online.cz

Tyto webové stránky mohou dát radu jak začátečníkům na internetu, tedy zejména dětem, tak i zkušenějším uživatelům. Obsahuje také FAQ (z anglického Frequently Asked Questions), čili zobrazuje nejčastější dotazy všech uživatelů. Tyto webové stránky patří pod projekt saferinternet.cz.

- www.horka-linka.cz

Internetová **Horká linka (Internet Hotline)** je kontaktní centrum, které přijímá ohlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu na internetu, jako je dětská pornografie, dětská prostituce, obchod s dětmi, pedofilie, věkově nepřiměřený obsah, ostatní nelegální sexuální praktiky, rasismus, xenofobie, sebepoškozování, výzvy k násilí a nenávisti, šíření drog a dalších. Tyto webové stránky patří pod projekt saferinternet.cz (horkalinka.cz, 2011).

Další stránky:

- www.kybersikana.eu
Menší, ale praktický web obsahující informace jak pro rodiče tak pro děti

- <http://www.linkabezpeci.cz>

sdružení linka bezpečí

- chat.linkabezpeci.cz
  - telefonická pomoc dětem - linka bezpečí: 116 111
  - pomoc@linkabezpeci.cz
-
- www.bezpecne-online.cz
  - sikana.cz
  - sikana.org

Významné zahraniční weby.

- <http://www.cyberbullying.us/>
- www.cyberbullying.org/
- <http://www.cyberbullying.us/>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUM

V této kapitole své diplomové práce budu kromě samotného popisu a prezentace svého výzkumu definovat cíl výzkumu, výzkumný problém, hypotézy, druh výzkumu, jeho metody a také charakterizovat výzkumný soubor a průběh výzkumu.

Svůj výzkum jsem si zvolil z několika důvodů. Jedním z hlavních důvodů byla má snaha zkoumat poměrně nový a aktuální problém, což jak doufám kyberšikana opravdu je. Dalším velmi důležitým faktem a podnětem pro mne bylo, že jsem vykonával praxi na Krajském úřadě Zlínského kraje, kde mi bylo nabídnuto a umožněno svůj výzkum uskutečnit. Také bych neměl opomenout svůj poměrně kladný vztah k moderním informačním technologiím, takže problém kybernetické agrese a jejího stavu ve Zlínském kraji byl pro mne vhodným tématem.

6.1 Cíle výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit zda existují statisticky významné rozdíly v četnostech reálného zjištění kyberšikany, podezření z kyberšikany a řešení kyberšikany ve Zlínském kraji a to podle několika kritérií. Tyto kritéria jsou okres, do kterého škola patří a typ školy. Dále je cílem zjistit zda existuje souvislost mezi výskytem šikany a kyberšikany.

6.2 Výzkumný problém

Existují statisticky významné rozdíly v četnostech výskytu kyberšikany ve Zlínském kraji podle daných kritérií?

Ve svém výzkumu se zaměřuji na popis četností šikany a kyberšikany. Dále zkoumám významné statistické rozdíly u těchto sociálně-patologických fenoménů, dle daných kritérií.

6.3 Hypotézy

H1: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech reálného zjištění kyberšikany v jednotlivých okresech.

H2: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech podezření z kyberšikany v jednotlivých okresech.

H3: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech řešení kyberšikany v jednotlivých okresech.

H4: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech reálného zjištění kyberšikany podle typu školy.

H5: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech podezření z kyberšikany podle typu školy.

H6: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech řešení kyberšikany podle typu školy.

H7: Předpokládám, že čím vyšší je výskyt šikany na školách, tím vyšší bude výskyt kyberšikany.

6.4 Druhy výzkumu

Pro svůj výzkum jsem zvolil kvantitativní metodu výzkumu. Důvodem tohoto výběru bylo především to, že se chci zabývat statisticky významnými rozdíly v četnostech kyberšikany a šikany u velkého výzkumného souboru. Rovněž chci prezentovat i míru četnosti kyberšikany a šikany ve Zlínském kraji.

6.5 Metody výzkumu

Výzkum jsem uskutečnil formou dotazníků. Tyto dotazníky byly rozeslány do škol Zlínského kraje. Tyto uzavřené dotazníky vyplnil dle svých kompetencí ve škole buď výchovný poradce nebo školní metodik prevence.

Vzor dotazníku, který obdržela škola:

Evidence rizikového chování ve školním roce 2010/2011

Okres Zlín Okres Vsetín Okres Kroměříž Okres Uherské Hradiště

Počet žáků školy

Základní škola, neúplná
 Základní škola
 Střední škola
 Vyšší odborná škola
 Dětský domov, speciální škola

Rizikové chování

Vyplňte prosím přesný evidovaný počet ve vaší škole. U podezření můžete uvést procentuelní odhad

Kouření - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>
Alkohol - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>
Drogy - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>
Šikana - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>
Záškoláctví do 10 hodin	<input type="text"/>	nad 10 hod.	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>
Kriminalita - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení	<input type="text"/>
Gamblerství - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>
Rasismus - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>
Vulgarismus - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>
Kyberšikana - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>
Jiné - reálná zjištění	<input type="text"/>	podezření	<input type="text"/>	počet řešení školou	<input type="text"/>

Legenda: Dotazník je anonymní, prosím vyplnit ve všech kolonkách, pokud se ve vaší škole rizikové chování vyskytuje.

Do kolonky "Jiné" uvádějte například vandalismu, ničení věcí apod.

Reálná zjištění: To, co se skutečně ve škole stalo.

Podezření: Jev o kterém se domníváte, že existuje, ale nebyl zaznamenán ve škole (například kouření mimo školu, ničení věcí, vulgární chování apod.)

V dotazníku byly vyplněny i jiné kategorie, které jsem ovšem nezahrnul do výzkumu ve své diplomové práci. V dotazníku se vyplňoval okres, ve kterém se škola nachází, počet žáků a typ školy. V poslední kategorii typu školy byly zahrnuty dohromady dětské domovy i speciální školy. Dotazník se následně vyplňoval podle tří hlavních podmínek či kritérií. Reálné zjištění šikany či kyberšikany, podezření a počtu řešení.

Dotazník byl anonymní. Odesílal se i přijímal pomocí elektronické pošty. Dotazník byl vytvořen Krajským úřadem, ale jeho zpracování a vyhodnocení bylo mým úkolem při vykonávání praxe.

6.6 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumným souborem byli žáci a studenti škol a také děti z dětských domovů Zlínského kraje. Osoby ve výzkumném souboru byly rozčleněny podle okresu, ve kterém navštěvují danou vzdělávací instituci. Tyto okresy jsou: Zlín, Kroměříž, Uherské Hradiště a Vsetín. Typy vzdělávacích institucí, jež jsem zahrnul v mém výzkumu jsou: Základní školy neúplné, základní školy, střední školy, dále pak vyšší odborné školy a speciální školy společně s dětskými domovy. Celkový počet žáků a studentů ve výzkumném vzorku byl stanoven na 52479 a počet zúčastněných škol a dětských domovů byl 224.

V následujících tabulkách jsou přesné početní vyjádření výzkumného souboru jak z hlediska okresů tak typů škol. Celkové počty žáků a škol v okresech

6.6.1 Celkové počty žáků a škol

Tab. 1

Okres:	Celkový počet žáků:	Celkový počet škol:
Zlín	16310	68
Vsetín	13861	58
Kroměříž	10422	43
Uherské Hradiště	11886	55
Celkem	52479	224

Tab. 2

Typ školy	Celkový počet žáků	Celkový počet škol
Základní škola neúplná	2805	60
Základní škola	25192	87
Střední škola	19390	45
Vyšší odborná škola	3990	8
Dětský domov, speciální škola	1102	24
Celkem	52479	224

Podle uvedených tabulek je možné zjistit kolik žáků bylo v době výzkumu (školní rok 2010/11) zahrnuto, dále pak i poměrně přesně udává počet veškerých žáků a studentů ve Zlínském kraji v daných typech zařízení, neboť výzkumu se zúčastnila většina škol.

6.7 Organizace a průběh výzkumu

Svůj výzkum jsem začal již během své praxe na krajském úřadě Zlínského kraje. Konkrétně na odboru mládeže, školství a sportu. Zde jsem mohl prvotně zpracovávat dotazníky a získávat z nich data, jež byly důležité při mém výzkumu, nicméně vzhledem k pojetí celého dotazníku jsem se začal zabývat konkrétně kyberšikanou a šikanou až později. A to v době kdy jsem volil téma své diplomové práce a především mi bylo vůbec umožněno tyto dotazníky také použít pro svůj výzkum, nejenom pro účely krajského úřadu. Je vhodné také uvést, že dotazníky, jež jsem zpracovával, byly vyplněny za období školního roku 2010/11.

6.8 Způsob zpracování dat

Nyní přejdu k podrobnějšímu popisu své výzkumné práce. Data získané z dotazníků jsem nejprve pečlivě zapsal do datové tabulky. Tuto datovou tabulku jsem vytvořil v programu Excel 2007. V datové tabulce byly zaneseny tyto hlavní kritéria: typ školy, počet žáků ve škole, okres, dále pak reálné zjištění, podezření a řešení šikany a kyberšikany. Díky tomuto jsem prvně vytvořil grafy četností šikany a kyberšikany podle okresů a typů škol. Tyto grafy byly vytvořeny v programu Excel 2007.

Jelikož jsem však chtěl získané data i dále statisticky zpracovávat, bylo potřeba u reálného zjištění, podezření a řešení kyberšikany ještě vytvořit jeden sloupec s daty a to buď, že kyberšikana byla zjištěna nebo nebyla a to bez ohledu na počet četností. Tuto, již hotovou datovou tabulku jsem převedl do formátu pro práci v programu Statistika 10. V tomto programu jsem poté dosazoval předem zvolené proměnné (okres, typ školy, reálné zjištění, podezření, řešení), abych mohl získat zajímavé statistické údaje a grafy a samozřejmě potvrdil nebo vyvrátil své předem stanovené hypotézy.

V programu Statistika 10 jsem pro hypotézy 1 až 6 využíval statistickou metodu kontingenčních tabulek. Jak už bylo řečeno, zde jsem zadával proměnné. Díky této metodě jsem vytvořil kontingenční tabulky a souhrnné tabulky. Tabulky udávají absolutní a očekávané četnosti kyberšikany na školách ve Zlínském kraji dle daných proměnných. Pro lepší přehlednost výsledků výzkumu byly tabulky doplněny o kategorizované histogramy. Výsledky jsem poté interpretoval. Pro hypotézu číslo 7 jsem použil metodu korelace a zhotovil tabulku korelací. Rovněž jsem výsledky interpretoval.

7 ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V této části diplomové práce se budu zabývat analýzou výsledků svého výzkumu. Je nutné uvést, že při ověřování hypotéz 1 až 6 se četnosti všech kategorií kyberšikany musely používat pouze na přítomnost a nepřítomnost daného jevu ve škole. Bylo to z důvodu, aby byly dosaženy validní statistické výsledky.

7.1.1 Interpretace četností kyberšikany a šikany podle okresu

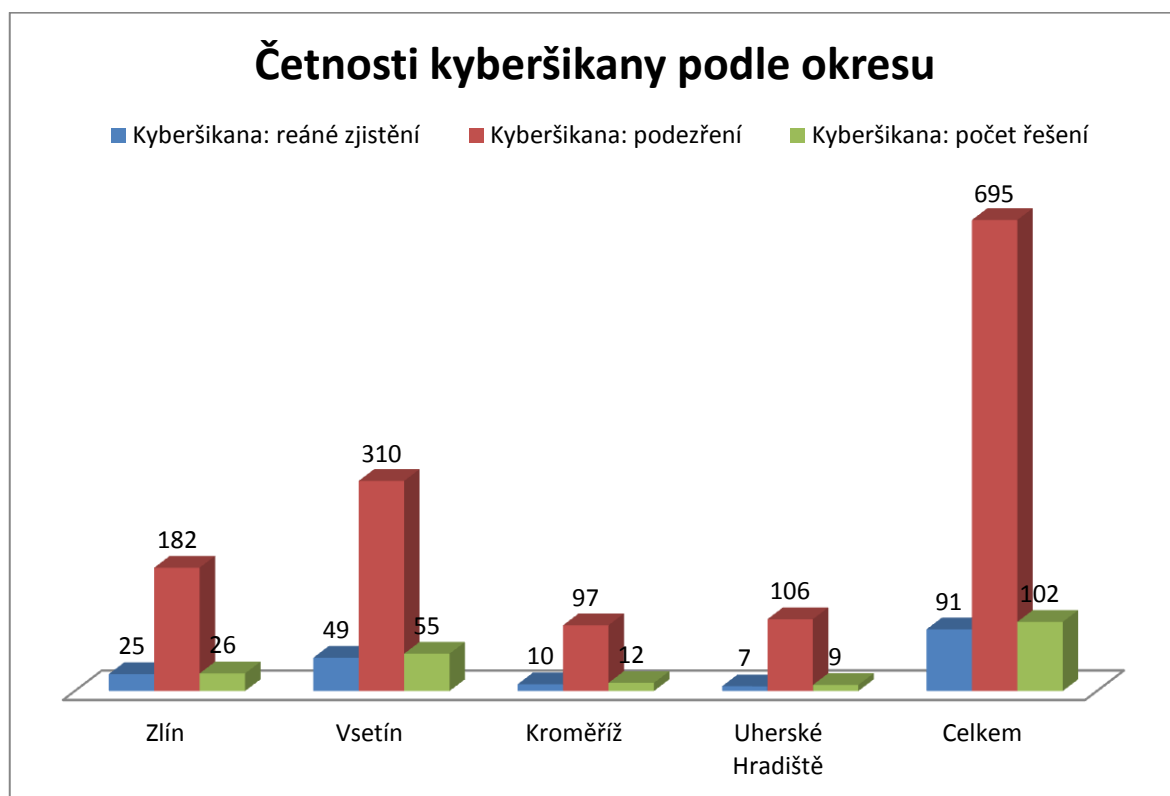
V následujících dvou tabulkách a grafech jsou zobrazeny četnosti kyberšikany a pro doplnění také šikany ve čtyřech okresech Zlínského kraje. Těmito okresy jsou Zlín, Vsetín, Uherské Hradiště a Kroměříž. Kategorie, jež byly zahrnuty v dotazníku a které jsou reálné zjištění, podezření a počet řešení daného problému.

První tabulka a graf se zabývá kyberšikanou. Z grafu lze jednoznačně vyčíst, že míra podezření několikanásobně převažuje míru ostatních kritérií. Lze spekulovat o tom proč tomu tak je, ale nejpravděpodobnějším tvrzením bude, že prokázat natož pak řešit či vyřešit tento problém je mnohem obtížnější. Proto jsou ve výsledcích takové rozdíly. Dalším zajímavým a zároveň potěšujícím faktem je, že četnosti reálného zjištění se téměř shodují s počtem řešení. To, alespoň statisticky, kladně vypovídá o práci výchovných poradců. Z grafu také můžeme jasně zjistit, že problém kyberšikany je nejpočetnější ve Vsetínském okrese, ačkoliv počet žáků zde není vyšší než například ve Zlíně. Je otázkou, zda tomu tak opravdu je anebo jsou výchovní poradci ve Vsetíně více „poctiví“ při vyplňování dotazníku.

Tab. 3

Okres:	Kyberšikana: reálné zjištění	Kyberšikana: podezření	Kyberšikana: počet řešení
Zlín	25	182	26
Vsetín	49	310	55
Kroměříž	10	97	12
Uherské Hradiště	7	106	9
Celkem	91	695	102

Graf 1

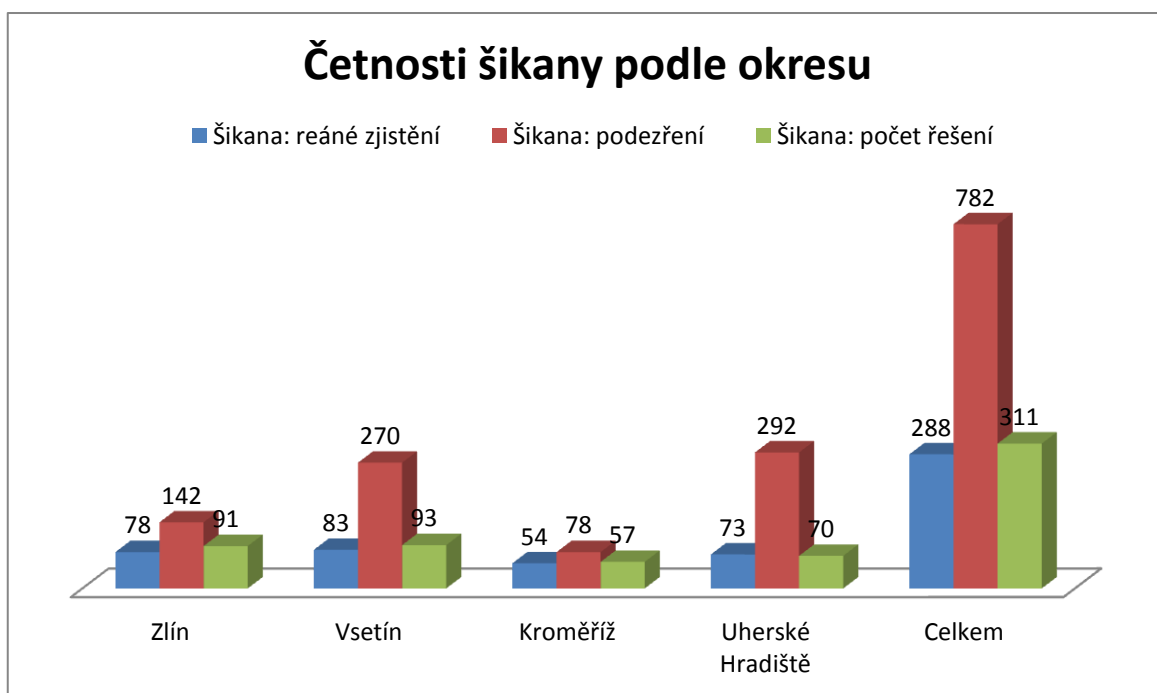

U šikany jsou četnosti všeobecně vyšší. Pravděpodobně je tomu i proto, že tento problém již odborníci studují a řeší delší dobu. Také jsou vytvořeny propracovanější preventivní programy a obecně výchovní poradci se s tímto problémem delší dobu setkávají, takže jsou s ním lépe seznámeni. Dalším důvodem je, že šikana jakožto sociálně patologický jev, je většinou spojen s prostředím školy, čili je více v dosahu učitelů. I zde platí, že ve Vsetínském okrese jsou četnosti nejvyšší, nicméně rozdíly mezi okresy nejsou zde nijak markantní.

Tab. 4

Okres:	Šikana: reálné zjištění	Šikana: podezření	Šikana: počet řešení
Zlín	78	142	91
Vsetín	83	270	93
Kroměříž	54	78	57
Uherské Hradiště	73	292	70
Celkem	288	782	311

Graf 2

7.1.2 Interpretace četností kyberšikany a šikany podle typu školy

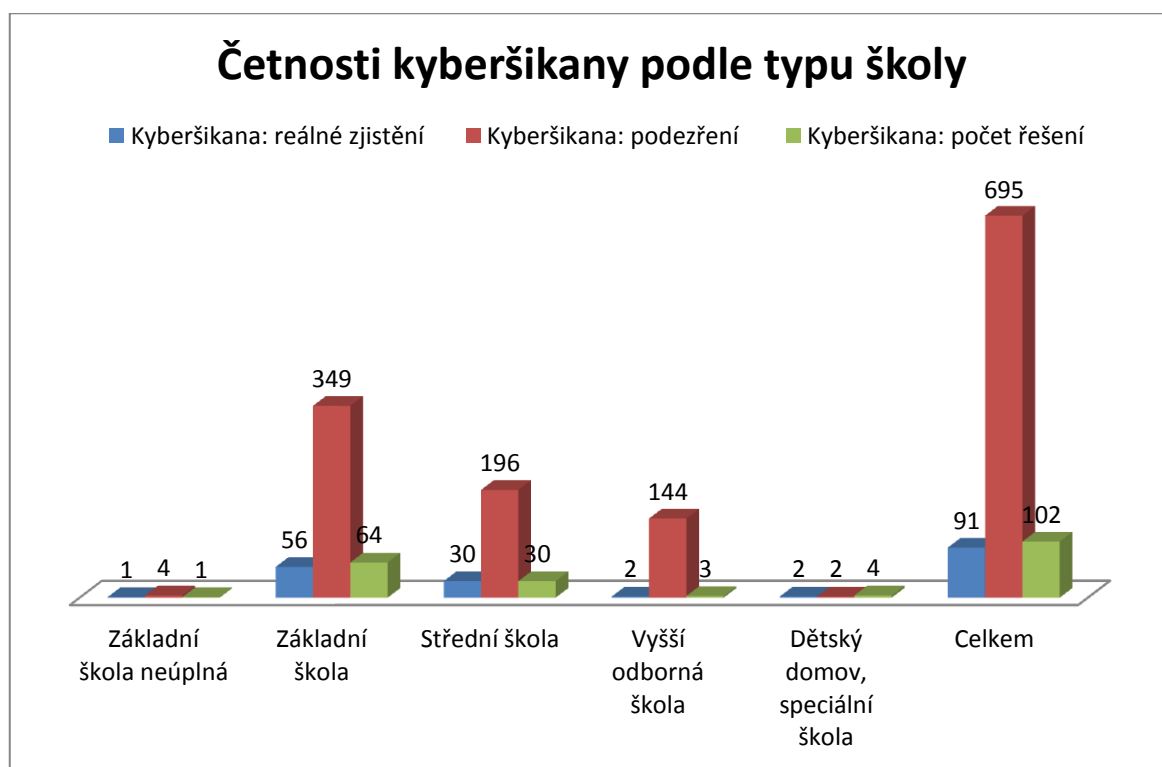
V níže zobrazených tabulkách a grafech jsou zapsány četnosti kyberšikany a šikany na daném typu školy. Stejně jako u předchozích tabulek byly kritéria reálné zjištění, podezření a počet řešení.

Z výzkumu vyplývá, že nejvyšší četnosti jsou na základních školách, potom téměř s polovičním odstupem na středních školách. Tyto výsledky jsou nejspíše zapříčiněny tím, že preventivní programy a jejich strategie jsou na základních školách více progresivněji uplatňovány. Dalším důvodem může být, že výchovní poradci na středních školách přece jenom jednájí se staršími dětmi a ty své problémy více tají, neboť se mohou bát názoru ostatních. Je také možné, že se projevil menší výzkumný soubor středních škol, protože jejich celkový počet je téměř poloviční. Co se týče rozložení kritérií je míra podezření nejvyšší. Reálné zjištění i počet řešení jsou skoro ve stejné hladině četností. U středních škol je to přesně 30 případů u obou kritérií. U základních škol je stav 56 vs. 64. Grafy celkových četností jasně ukazují několikanásobné rozdíly mezi podezřeními a zbylými kritérii. Jinými slovy ukazují jak velké jsou potenciální hrozby kybernetické agrese. Toto zjištění by mělo být bráno v potaz a naznačuje jednak, že problém kyberšikany je v dnešní době mnohem větší než by se mohlo zdát a také, že je potřeba tomu přizpůsobit preventivní strategie.

Tab. 5

Typ školy:	Kyberšikana: reálné zjištění	Kyberšikana: podezření	Kyberšikana: počet řešení
Základní škola neúplná	1	4	1
Základní škola	56	349	64
Střední škola	30	196	30
Vyšší odborná škola	2	14	3
Dětský domov, speciální škola	2	2	4
Celkem	91	695	102

Graf 3

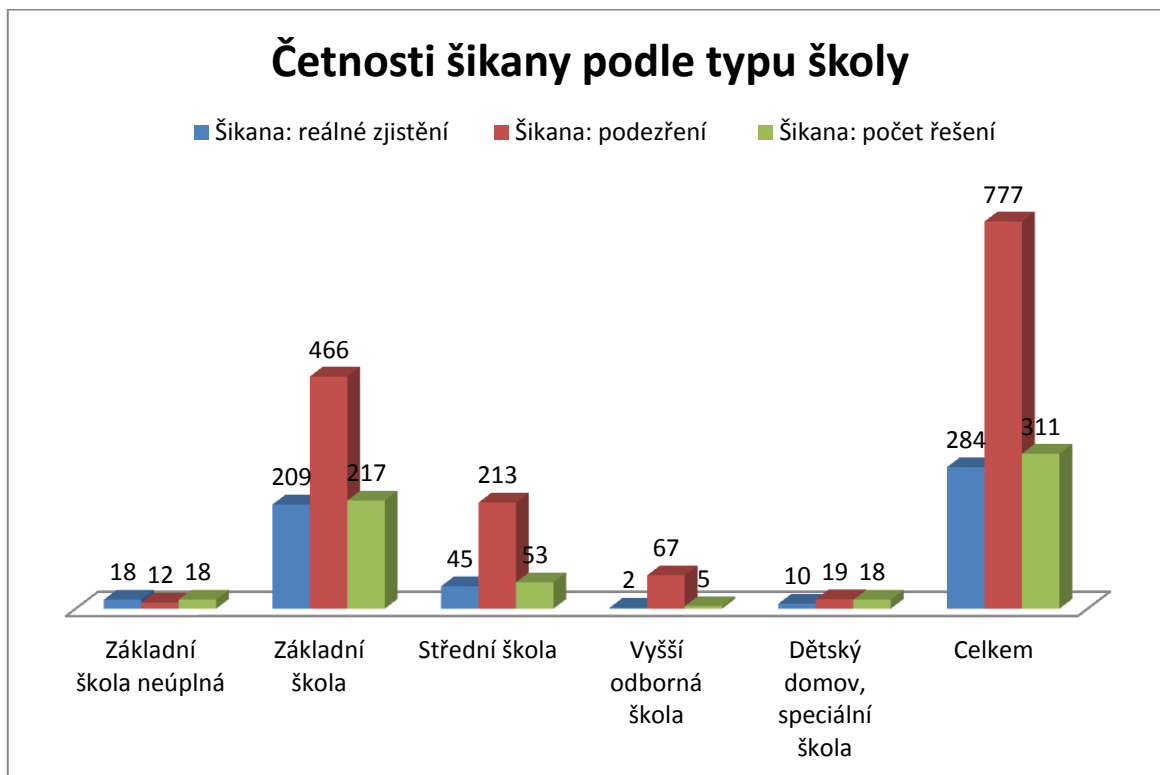

U „tradiční“ šikany jsou hodnoty četností podle očekávání vyšší. Pouze u vyšších odborných škol bylo reálné zjištění šikany stejné jako u kyberšikany. Jako zajímavé zjištění bych uvedl, že na základních školách jsou četnosti šikany vyšší, než u kyberšikany a to hlavně u reálného zjištění a řešení. A to až čtyřnásobně. Naopak na středních školách tato progresse nebyla zdaleka tak významná. Je možné spekulovat o důvodech tohoto zajímavého zjištění, nejpravděpodobněji však souvisí s věkem dětí na typech školy. Žáci na základních školách mají přece jenom méně rozvinuté myšlení a to zejména v oblastech kázně a morálních hodnot než středoškoláci.

Tab. 6

Typ školy:	Šikana: reálné zjištění	Šikana: podezření	Šikana: počet řešení
Základní škola neúplná	18	12	18
Základní škola	209	466	217
Střední škola	45	213	53
Vyšší odborná škola	2	67	5
Dětský domov, speciální škola	10	19	18
Celkem	284	777	311

Graf 4

7.1.3 Analýza reálného zjištění kyberšikany podle okresu

H₁: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech reálného zjištění kyberšikany v jednotlivých okresech.

H₀: Předpokládám, že neexistují statisticky významné rozdíly v četnostech reálného zjištění kyberšikany v jednotlivých okresech.

H_A: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech reálného zjištění kyberšikany v jednotlivých okresech.

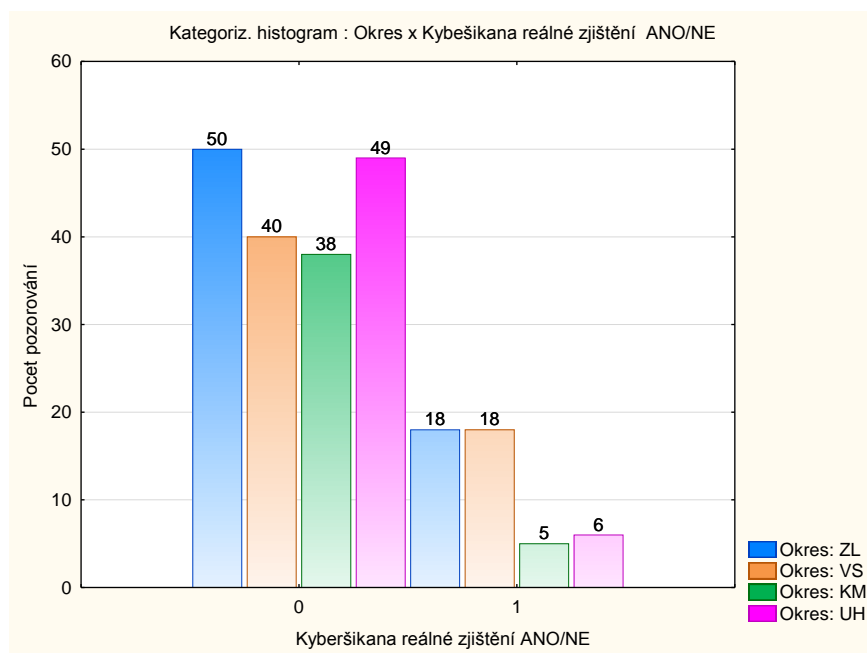
Z tabulky 7. pozorovaných četností můžeme vyčíst, že ve všech okresech je více škol, kde nebylo reálné zjištění kyberšikany. V okrese Zlín je číselné vyjádření: 18 škol, kde bylo reálné zjištění kyberšikany a u 50 nebylo. V okrese Vsetín je to 18 škol ano a 40 ne. V okrese Kroměříž a Uherské Hradiště je rozdíl mezi četnostmi reálného zjištění kyberšikany a nezaznamenáním tohoto sociálně patologického jevu nejvyšší. A to 5 škol, respektive 6 ano a 38 škol, respektive 49 ne.

Kontingenční tabulka (Tab. 7) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)			
Okres	Kyberšikana reálné zjištění ANO/NE 0	Kyberšikana reálné zjištění ANO/NE 1	Řádk. součty
ZL	50	18	68
VS	40	18	58
KM	38	5	43
UH	49	6	55
Vš.skup.	177	47	224

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (Tab. 8) Četnost označených buněk > 10 Pearsonův chí-kv. : 10,4058, sv=3, p=,015414			
Okres	Kyberšikana reálné zjištění ANO/NE 0	Kyberšikana reálné zjištění ANO/NE 1	Řádk. součty
ZL	53,7321	14,2678	68,0000
VS	45,8304	12,1696	58,0000
KM	33,9773	9,0223	43,0000
UH	43,4591	11,5401	55,0000
Vš.skup.	177,0000	47,0000	224,0000

Tabulky 7. a 8. nám popisují zjištěné pozorované a očekávané četnosti v rámci zhodnocení hypotézy vypovídající o četnostech reálného řešení kyberšikany v jednotlivých okresech. Na základě zjištěného Pearsonova chí-kvadrátu, který byl vypočten v hodnotě 10,4058 ($p = 0,0154$) zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Proto můžeme přijmout hypotézu H1.

Graf 5

7.1.4 Analýza podezření z kyberšikany podle okresu

H₂: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech podezření z kyberšikany v jednotlivých okresech.

H₀: Předpokládám, že neexistují statisticky významné rozdíly v četnostech podezření z kyberšikany v jednotlivých okresech.

H_A: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech podezření z kyberšikany v jednotlivých okresech.

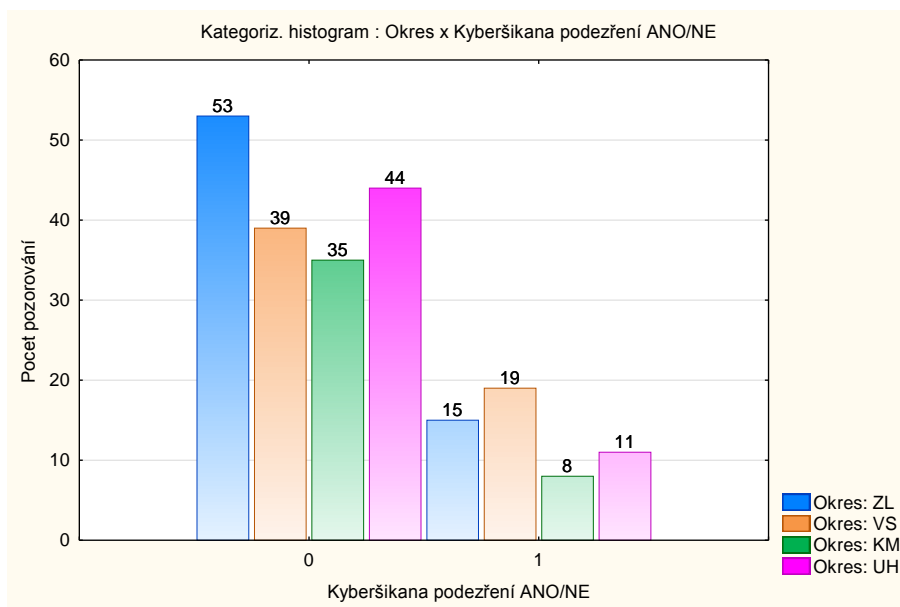
V tabulce 9. pozorovaných četností jsou zapsány počty škol, kde bylo a nebylo zjištěno podezření z kyberšikany. Ve všech okresech byla četnost nezjištění žádných podezření vyšší, přesto zde však existují statistické vztahy. Nejvíce zjištění bylo v okrese Vsetín i ve vztahu k celkovému počtu škol.

Kontingenční tabulka (Tab. 9) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)			
Okres	Kyberšikana podezření ANO/NE 0	Kyberšikana podezření ANO/NE 1	Řádk. součty
ZL	53	15	68
VS	39	19	58
KM	35	8	43
UH	44	11	55
Vš.skup.	171	53	224

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (Tab. 10) Četnost označených buněk > 10 Pearsonův chí-kv. : 3,77112, sv=3, p=,287264			
Okres	Kyberšikana podezření ANO/NE 0	Kyberšikana podezření ANO/NE 1	Řádk. součty
ZL	51,9107	16,0892	68,0000
VS	44,2768	13,7232	58,0000
KM	32,8259	10,1741	43,0000
UH	41,9866	13,0133	55,0000
Vš.skup.	171,0000	53,0000	224,0000

Tabulky 9. a 10. nám popisují zjištěné pozorované a očekávané četnosti v rámci zhodnocení hypotézy vypovídající o četnostech podezření kyberšikany v jednotlivých okresech. Na základě zjištěného Pearsonova chí-kvadrátu, který byl vypočten v hodnotě 3,77112 ($p=0,2783$) přijímáme nulovou hypotézu a zamítáme hypotézu alternativní. Z tohoto důvodu zamítáme hypotézu H2.

Graf 6

7.1.5 Analýza počtu řešení kyberšikany podle okresu

H₃: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech řešení kyberšikany v jednotlivých okresech.

H₀: Předpokládám, že neexistují statisticky významné rozdíly v četnostech řešení kyberšikany v jednotlivých okresech.

H_A: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech řešení kyberšikany v jednotlivých okresech.

Tabulka 11. pozorovaných četností zobrazuje počty škol v okresech, kde byla a nebyla řešena kyberšikana. Z tabulky lze vyčíst, že v okresech Kroměříž a Uherské Hradiště vzhledem k celkovému počtu škol v daných okresech se nejméně kyberšikana řešila. Nejvyrovnanější hodnoty jsou v okrese Vsetín. Pro okres Zlín je podstatné, že ačkoliv zahrnuje nejvíce škol, nejsou zde nejvyšší četnosti řešení kyberšikany.

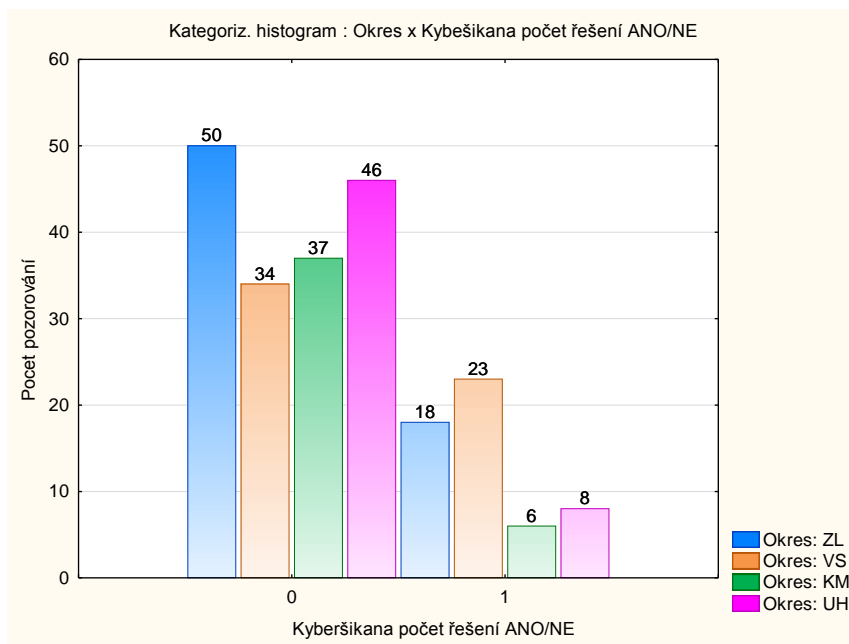
Kontingenční tabulka (Tab. 11) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)			
Okres	Kyberšikana počet řešení ANO/NE 0	Kyberšikana počet řešení ANO/NE 1	Řádk. součty
ZL	50	18	68
VS	34	23	57
KM	37	6	43
UH	46	8	54
Vš.skup.	167	55	222

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (Tab. 12) Četnost označených buněk > 10 Pearsonův chí-kv. : 13,1013, sv=3, p=,004423			
Okres	Kyberšikana počet řešení ANO/NE 0	Kyberšikana počet řešení ANO/NE 1	Řádk. součty
ZL	51,153%	16,8468%	68,0000%
VS	42,878%	14,1216%	57,0000%
KM	32,346%	10,6531%	43,0000%
UH	40,621%	13,3783%	54,0000%
Vš.skup.	167,0000%	55,0000%	222,0000%

Tabulky 11. a 12. nám popisují zjištěné pozorované a očekávané četnosti v rámci zhodnocení hypotézy vypovídající o četnostech řešení kyberšikany v jednotlivých okresech. Na základě zjištěného Pearsonova chí-kvadrátu, který byl vypočten v hodnotě 13,1013 ($p=0,0044$) zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Proto můžeme přijmout hypotézu H3.

Graf 7

7.1.6 Analýza reálného zjištění kyberšikany podle typu školy

Typy škol jsou v tabulkách programu Statistika 10 zaneseny číselně, proto uvádím vysvětlivky.

Vysvětlivky:

Číselné zobrazení	Typ školy
1	Základní škola neúplná
2	Základní škola
3	Střední škola
4	Vyšší odborná škola
5	Dětský domov, speciální škola

H₄: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech reálného zjištění kyberšikany podle typu školy.

H₀: Předpokládám, že neexistují statisticky významné rozdíly v četnostech reálného zjištění kyberšikany podle typu školy.

H_A: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech reálného zjištění kyberšikany podle typu školy.

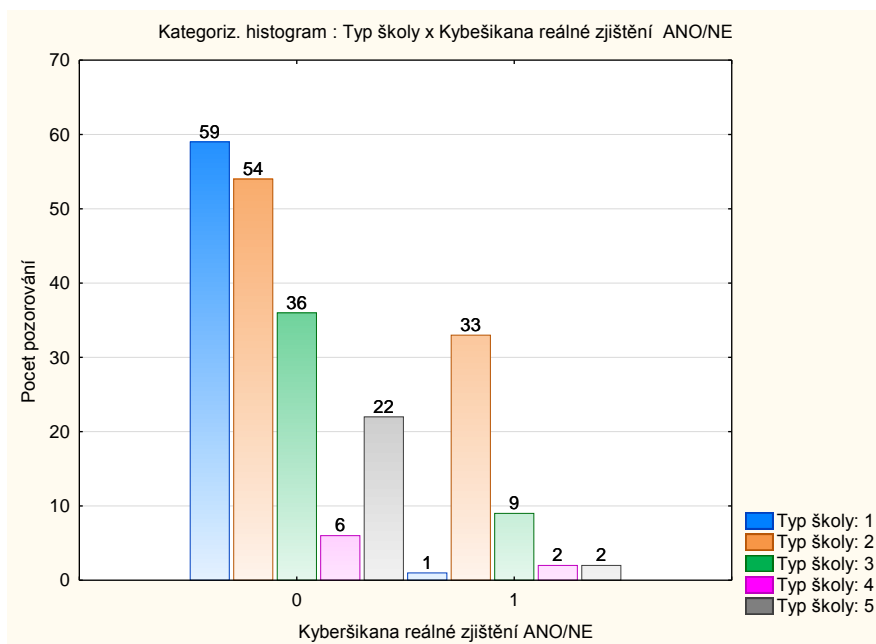
V tabulce 13. jsou zapsány pozorované četnosti reálných zjištění kyberšikany ve vztahu s typem školy. Podle očekávání se tato zjištění týkají především základních a středních škol. A to u základních škol, kde bylo 33 reálných zjištění a u středních 9. Školy jako základní neúplné, speciální a dětské domovy mají tyto četnosti nižší. Je možné spekulovat proč tomu tak je. Jako jedno z možných vysvětlení bych uvedl, že je to především z důvodu nízkého věku žáků a v druhém případě v jisté specifičnosti výzkumného vzorku, tedy dětí ze speciálních škol a dětí z dětského domova.

Kontingenční tabulka (Tab. 13) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)			
Typ školy	Kyberšikana reálné zjištění ANO/NE 0	Kyberšikana reálné zjištění ANO/NE 1	Řádk. součty
1	59	1	60
2	54	33	87
3	36	9	45
4	6	2	8
5	22	2	24
Vš.skup.	177	47	224

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (Tab. 14) Četnost označených buněk > 10 Pearsonův chí-kv. : 30,9957, sv=4, p=,000003			
Typ školy	Kyberšikana reálné zjištění ANO/NE 0	Kyberšikana reálné zjištění ANO/NE 1	Řádk. součty
1	47,410	12,5892	60,0000
2	68,745	18,2544	87,0000
3	35,558	9,4419	45,0000
4	6,321	1,6785	8,0000
5	18,964	5,0357	24,0000
Vš.skup.	177,000	47,0000	224,0000

Tabulky 13. a 14. nám popisují zjištěné pozorované a očekávané četnosti v rámci zhodnocení hypotézy vypovídající o četnostech reálného zjištění kyberšikany v jednotlivých typech škol. Na základě zjištěného Pearsonova chí-kvadrátu, který byl vypočten v hodnotě 30,9957 ($p = 0,000003$) zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Proto můžeme přijmout hypotézu H4.

Graf 8

7.1.7 Analýza podezření z kyberšikany podle typu školy

H₅: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech podezření z kyberšikany podle typu školy.

H₀: Předpokládám, že neexistují statisticky významné rozdíly v četnostech podezření z kyberšikany podle typu školy.

H_A: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech podezření z kyberšikany podle typu školy.

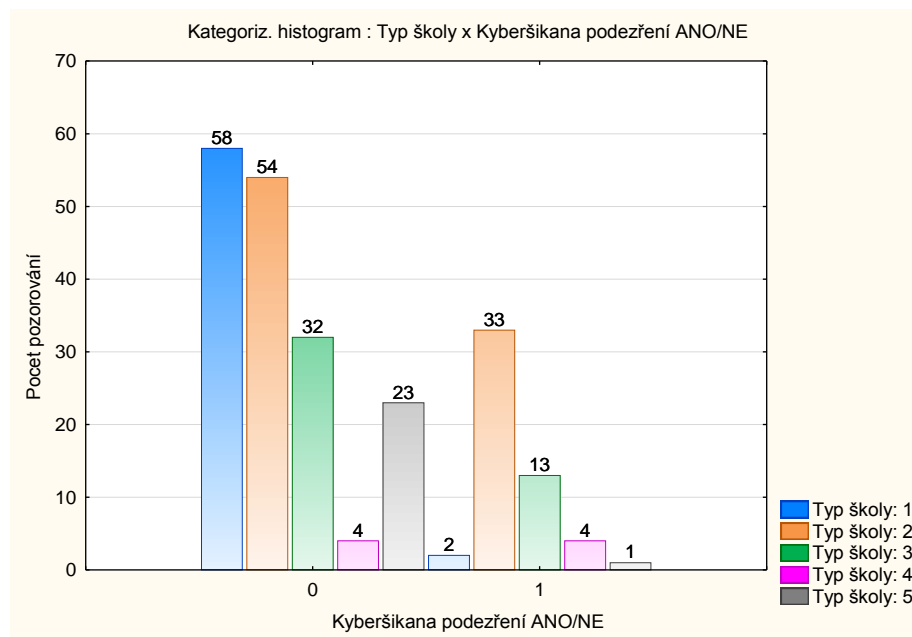
V tabulce 15. jsou zobrazeny pozorované četnosti podezření z kyberšikany v daných typech škol. Dle očekávání jsou tyto četnosti nejvyšší. Nejvýznamnější statistické vztahy jsou u základních a středních škol, kde byl největší výzkumný soubor i různosti odpovědí.

Kontingenční tabulka (Tab. 15) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)			
Typ školy	Kyberšikana podezření ANO/NE 0	Kyberšikana podezření ANO/NE 1	Řádk. součty
1	58	2	60
2	54	33	87
3	32	13	45
4	4	4	8
5	23	1	24
Vš. skup.	171	53	224

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (Tab. 16) Četnost označených buněk > 10 Pearsonův chí-kv. : 32,3376, sv=4, p=,000002			
Typ školy	Kyberšikana podezření ANO/NE 0	Kyberšikana podezření ANO/NE 1	Řádk. součty
1	45,8031	14,1964	60,0000
2	66,4151	20,5848	87,0000
3	34,3521	10,6473	45,0000
4	6,1071	1,8928	8,0000
5	18,3211	5,6785	24,0000
Vš. skup.	171,0000	53,0000	224,0000

Tabulky 15. a 16. nám popisují zjištěné pozorované a očekávané četnosti v rámci zhodnocení hypotézy vypovídající o četnostech podezření kyberšikany v jednotlivých typech škol. Na základě zjištěného Pearsonova chí-kvadrátu, který byl vypočten v hodnotě 32,3376 ($p=0,00002$) zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Proto můžeme přijmout hypotézu H5.

Graf 9

7.1.8 Analýza počtu řešení kyberšikany podle typu školy

H₆: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech řešení kyberšikany podle typu školy.

H₀: Předpokládám, že neexistují statisticky významné rozdíly v četnostech řešení kyberšikany podle typu školy.

H_A: Předpokládám, že existují statisticky významné rozdíly v četnostech řešení kyberšikany podle typu školy.

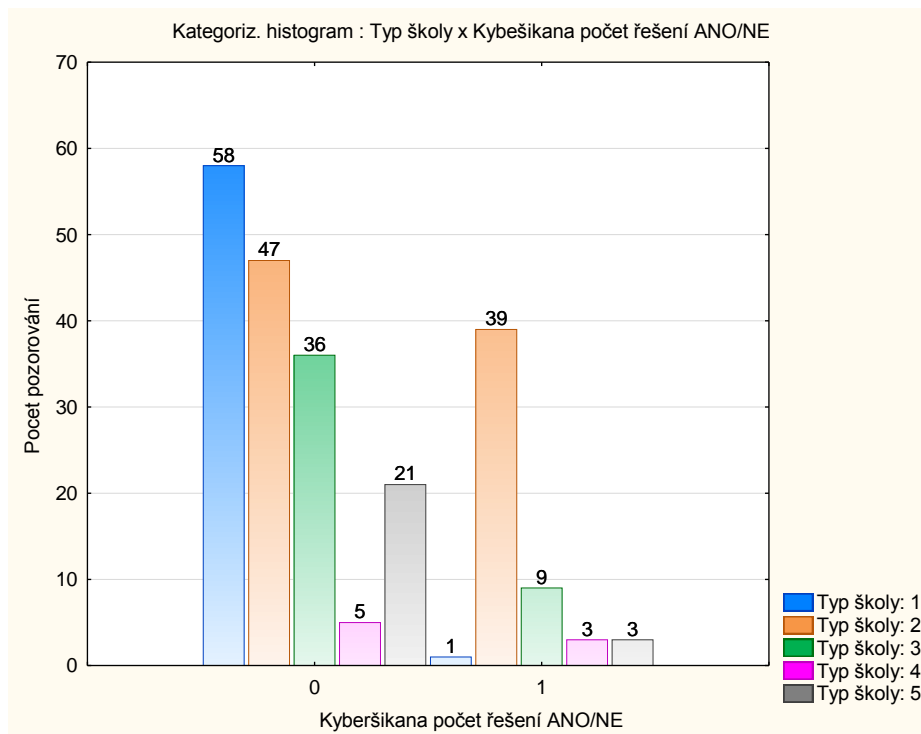
V tabulce 17. jsou zapsány pozorované četnosti řešení kyberšikany na daných typech škol. Pouze u základních škol, jak tabulka vypovídá, počet řešení kyberšikany se blíží počtu škol, kde se tento sociálně patologický problém neřešil. Na zbylých typech škol jsou velké rozdíly. Výjimkou jsou pouze vyšší odborné školy, kde jsou hodnoty také přibližně stejné. Nicméně výzkumný soubor vyšších odborných škol nebyl natolik velký, aby podal jednoznačné výsledky.

Kontingenční tabulka (Tab. 17) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)			
Typ školy	Kyberšikana počet řešení ANO/NE 0	Kyberšikana počet řešení ANO/NE 1	Řádk. součty
1	58	1	59
2	47	39	86
3	36	9	45
4	5	3	8
5	21	3	24
Vš.skup.	167	55	222

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (Tab. 18)			
Četnost označených buněk > 10			
Pearsonův chí-kv. : 39,5821, sv=4, p=,000000			
Typ školy	Kybešikana počet řešení ANO/NE 0	Kybešikana počet řešení ANO/NE 1	Řádk. součty
1	44,3821	14,6171	59,0000
2	64,6937	21,3063	86,0000
3	33,8514	11,1486	45,0000
4	6,0180	1,9819	8,0000
5	18,0547	5,9453	24,0000
Vš.skup.	167,0000	55,0000	222,0000

Tabulky 17. a 18. nám popisují zjištěné pozorované a očekávané četnosti v rámci zhodnocení hypotézy vypovídající o četnostech řešení kyberšikany v jednotlivých typech škol. Na základě zjištěného Pearsonova chí-kvadrátu, který byl vypočten v hodnotě 39,5821 ($p=0,00000$) zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Proto můžeme přijmout hypotézu H_6 .

Graf 10

7.1.9 Analýza souvislostí šikany a kyberšikany

H7: Předpokládám, že čím vyšší je výskyt šikany na školách, tím vyšší bude výskyt kyberšikany.

H₀: Nepředpokládám, že čím vyšší je výskyt šikany na školách, tím vyšší bude výskyt kyberšikany.

H_A: Předpokládám, že čím vyšší je výskyt šikany na školách, tím vyšší bude výskyt kyberšikany.

Proměnná	Korelace (Tab. 19) Označ. korelace jsou významné na hlad. $p < ,05000$ N=224 (Celé případy vynechány u ChD)			
	Průměry	Sm.odch.	Kyberšikana reálné zjištění	Šikana reálné zjištění
Kyberšikana reálné zjištění	0,40625	1,51232	1,00000	0,49600
Šikana reálné zjištění	1,28571	3,07872	0,49600	1,00000

Z tabulky korelací lze usoudit, že existují statisticky významné vztahy mezi četnostmi šikany a kyberšikany. Z tohoto důvodu zamítám nulovou hypotézu a přikláním se k hypotéze alternativní, čili čím je vyšší výskyt šikany na školách Zlínského kraje, tím stoupá i počet případů kyberšikany.

Lze spekulovat o tom, proč tomu tak je. Jako jedno z vysvětlení bych uvedl to, že kyberšikana a šikana má některé společné vlastnosti. Také aktéři šikany, oběti i agresori, mohou být s větší pravděpodobností zapojeni do obou forem tohoto sociálně patologického jevu. Z tohoto důvodu je korelace mezi těmito dvěma jevy pochopitelná.

7.2 Shrnutí výzkumu

V první části svého výzkumu jsem popisoval a interpretoval četnosti kyberšikany a šikany. Popisoval jsem četnosti reálných zjištění, podezření a počty řešení kyberšikany a šikany. K tomu jsem zvolil dvě kritéria, a to okres do něhož školy spadají a typ školy.

Z výzkumu je patrné, že šikana všeobecně na našich školách převládá ve vztahu k její kybernetické formě. Její četnosti jsou vyšší jak v okresech, tak i v daných typech škol. Důvodem bude nejspíše opravdu vyšší četnost tohoto sociálně-patologického jevu mezi žáky. Dalším důvodem o němž lze spekulovat může být fakt, že problém kybernetické agrese je poměrně nový fenomén a výchovní poradci a samozřejmě i žáci nemají o něm takové povědomí, aby ho byli schopni zaznamenat, či zjistit. U výchovných poradců se přidává také schopnost ho vyřešit.

Výzkum také ukazuje, že četnosti podezření velmi převažují nad reálnými zjištěními a řešeními. Toto zjištění není nikterak překvapivé, neboť prokázat cokoliv a poté řešit je daleko složitější, než mít pouze z něčeho podezření. Co se týče reálného zjištění a řešení jsou hodnoty poměrně podobné. Tuto informaci, vyplývající z výzkumu, shledávám jako pozitivní. Pravděpodobně to totiž dokazuje, že výchovní poradci, pokud opravdu zjistí kyberšikanu nebo šikanu na svých školách, se zabývají těmito problémy a řeší je.

Z hlediska četností kyberšikany v okresech je na tom nejhůře okres Vsetín. Tady byly četnosti všech tří kritérií nejvyšší, ačkoliv zde není nejvyšší počet škol. Dále pak to byl okres Zlín a s velkým odstupem Kroměříž s Uherským Hradištěm. U šikany výsledky dopadly trochu jinak. Vsetín sice měl opět nejvyšší četnosti tohoto sociálně-patologického jevu, nicméně rozdíly mezi ostatními okresy jsou velmi malé. Všeobecně byla míra šikany v okresech velmi vyrovnaná ve všech třech kritériích. Lze však spekulovat o tom, proč okres Vsetín má takové výsledky ve výzkumu. Nabízí se dvě vysvětlení. Tedy, že stav je zde opravdu tak znatelně horší anebo, že výchovní poradci v tomto okrese pracují daleko lépe než jejich kolegové v ostatních okresech. Protože zjišťují, zaznamenávají a řeší tyto problémy častěji, může to znamenat, že se v dané problematice daleko lépe vyznají a nebojí se pravé čísla zveřejnit.

Pokud se podíváme na výsledky výzkumu dle daných typů škol, je patrné, že základní školy mají nejvyšší četnosti jak šikany tak kyberšikany. Je to jednak z důvodu velkého počtu těchto škol, nicméně ačkoliv základních škol je skoro o polovinu více než středních, které jsou na druhém místě v četnostech těchto jevů, mají střední školy jen cca o pět tisíc žáků

méně, což když bereme v úvahu, že se jedná o čísla kolem 25 respektive 19 tisíc žáků, není to takový rozdíl a proto lze předpokládat, že tyto četnosti jsou opravdu na základních školách vyšší a nejsou příliš ovlivněny rozdílem ve výzkumném vzorku. Dalším zjištěním je, že základní školy neúplné, tedy ty, které jsou pouze do páté třídy a většinou se nachází na vesnicích a nemají s kyberšikanou téměř žádné zkušenosti. A s šikanou jen velmi malé.

V druhé části výzkumu jsem ověřoval stanovené hypotézy. U hypotéz H1, H3, H4, H5 a H6 jsem se přiklonil k alternativní hypotéze a zamítl nulovou. Uvedl bych však, že u hypotéz H4, H5, H6, mohlo dojít k výzkumnému omezení z důvodu malého počtu vyšších odborných škol ve výzkumném souboru. U H2 jsem zamítl alternativní hypotézu a přijal nulovou. Dále pak u hypotézy 7 bylo zjištěno, že čím je vyšší výskyt šikany na školách, tak opravdu stoupá i počet případů kyberšikany. Ve výzkumu spekuluji o tom, proč tomu tak je a dospěl jsem k závěru, že tyto dva sociálně patologické jevy spolu s největší pravděpodobností opravdu souvisejí.

ZÁVĚR

V závěru bych chtěl říci, že úsilí na této diplomové práci bylo pro mne velmi zajímavou a přínosnou zkušeností. Přínosnou nejen v tom ohledu, že mi může dopomoci k vytouženému magisterskému titulu, nýbrž i ve smyslu poznání moderních informačních hrozeb, které aniž bychom si to uvědomovali mohou nás i naše děti ohrozit prakticky kdekoliv a kdykoliv. Nerad bych však v závěru strašil čtenáře, kteří došli až sem. Je totiž pravda a ve své diplomové práci se o tom také zmiňuji, že obrana proti kybernetické agresi neboli kyberšikaně je možná. Ze studia této problematiky jsem však pochopil, že mít pouze technologický náskok před útočníkem nestačí. Ostatně ve světě moderních informačních technologií tomu tak zpravidla ani není, aby obránce měl náskok před útočníkem. Takže pokud si lidé říkají, že nějaké antivirové programy a firewally budou stačit, jsou na omylu. Principem a podstatou kybernetické agrese je totiž to, že si útočníka sami připustíme k tělu, do vlastní virtuální osobní zóny. Samozřejmě existují výjimky, ale ty jen mohou potvrzovat pravidlo. Pokud se tedy člověk vyvaruje důvěřivosti, naivitě a sdílnosti svých osobních, natožpak rodinných údajů, má z velké části vyhráno. Je zajímavé, že při zkoumání této problematiky jsem si uvědomil, že kyberšikana se příliš neliší od ostatních sociálně-patologických jevů, zejména pak v přístupu rodičů a učitelů k prevenci a osvětě svých dětí. Stále zde totiž platí stejné zákonitosti. Důvěra, pomoc, neodosobněná komunikace, zájem o své ratolesti a trávení společného volného času v případě rodičů. Pokud tyto požadavky budou naplněny, tak rizika a hrozby od kyberagresorů nebudou zdaleka tak velké jako doposud. Z tohoto důvodu a jsem tomu velmi rád, protože realita nikdy nebude podle popsáných listů papíru, že za posledních pár let vznikly precizně organizované společnosti na podporu boje proti kyberšikaně a v této době je možné lehce vyhledat informace i aktivní pomoc, což je velmi dobře.

V úvodu jsem vyslovil přání, aby má diplomová práce čtenáře seznámila s danou problematikou a poskytla mu cenné informace, doufám, že se mi to úspěšně podařilo.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BOURCET, Stéphane a Isabelle GRAVILLON, 2006. *Šikana ve škole, na ulici, doma : jak bránit své dítě: Praktický průvodce pro rodiče, pedagogy a vychovatele*. Praha: Albatros. ISBN 80-000-1552-8.
- [2] ELLIOTT, Michele, 1995. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8034-0.
- [3] FELDMAN, Tony, 1997. *An introduction to digital media*. New York: Routledge. ISBN 04-151-5423-5.
Dostupné z:
http://books.google.cz/books?id=n2FlbgVZU7gC&pg=PR1&lpg=PR1&dq=Feldman+an+introduction+to+digital+media&source=bl&ots=4vCqcPmm0m&sig=8koIt2QcmET87SeRizmr5lXOLrQ&hl=cs&sa=X&ei=gQl6T7T9BsGdOr_FzdEN&ved=0CDcQ6AEwAg#v=onepage&q=Feldman%20an%20introduction%20to%20digital%20media&f=false
- [4] FERMINE, Maxence, 2004. *Konfuciova moudrost*. Praha: Portál. ISBN 80-717- 8841-4.
- [5] FIELD, Evelyn M, 2009. *Jak se bránit šikaně: Praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. Praha: Ikar. ISBN 978-802-4911-762.
- [6] KAVALÍR, Aleš, 2009. *Kyberšikana a její prevence: Příručka pro učitele* [pdf]. Plzeň: Člověk v tísni. [cit. 2012-04-04]. ISBN 978-80-86961-78-1.
Dostupné z: http://varianty.cz/download/pdf/texts_160.pdf
- [7] KOHUT, Margaret R, 2007. *The complete guide to understanding, controlling, and stopping bullies: A complete guide for teachers*. Ocala, Fla.: Atlantic Pub. Group. ISBN 16-013-8021-6.
Dostupné z:
<http://books.google.cz/books?id=YXIRDFMEVMAC&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22Margaret+R.+Kohut%22&hl=cs&sa=X&ei=d>

wd6T6r1PMuVOo-

o_e4N&ved=0CDcQuwUwAQ#v=onepage&q=inauthor%3A%22Margaret%20R.%20Kohut%22&f=false

- [8] KOLÁŘ, Michal. 1997. *Skrytý svět šikanování ve školách: Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8123-1.
- [9] KOLÁŘ, Michal, 2005. *Bolest šikanování*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-736-7014-3.
- [10] KOLÁŘ, Michal, 2011. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-871-5.
- [11] KOPECKÝ, Kamil, 2010. *Stalking a kyberstalking: Nebezpečné pronásledování* [pdf]. Olomouc: NET UNIVERSITY. [cit. 2012-04-02]. ISBN 978-80-254-7737-3. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- [12] KOPECKÝ, Kamil, 2010. *Kybergrooming: Nebezpečí kyberprostoru* [pdf]. Olomouc: NET UNIVERSITY. [cit. 2012-04-02]. ISBN 978-80-254-7573-7. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- [13] KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ, 2010. *Rizika virtuální komunikace* [pdf]. Olomouc: NET UNIVERSITY. [cit. 2012-04-02]. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- [14] KREJČÍ, Veronika, 2010. *Kyberšikana: Kybernetická šikana* [pdf]. Olomouc: NET UNIVERSITY. [cit. 2012-04-02]. ISBN 978-80-254-7791-5. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- [15] MARTÍNEK, Zdeněk, 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: Druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4723-105.

- [16] NAKONEČNÝ, Milan, 2003. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0993-0.
- [17] PAVLÍČEK, Antonín, 2010. *Nová média a sociální sítě*. V Praze: Oeconomica, ISBN 978-802-4517-421.
- [18] ROGERS, Vanessa, 2011. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-984-2.
- [19] ŘÍČAN, Pavel, 1995. *Agresivita a šikana mezi dětmi: Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8049-9.
- [20] TOURNIER, Paul, 1995. *Silní a slabí*. Praha: Návrat domů. ISBN 80-854-9544-9.
- [21] VÁGNEROVÁ, Kateřina et al., 2011. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-912-5.
- [22] VAŠUTOVÁ, Maria et al., 2010. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity. ISBN 978-80-7368-858-5.
- [23] VAŠUTOVÁ, Maria, 2005. *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 80-7042-691-8.

Internetové zdroje

- [24] *Bezpecne-online.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/vyukove-materialy/materialy-pro-ucitele/metodiky>
- [25] Co je sexting. CENTRUM PREVENCE RIZIKOVÉ VIRTUÁLNÍ KOMUNIKACE PEDAGOGICKÉ FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO, 2012. *Sexting.cz* [online]. Olomouc. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://sexting.cz/>

- [26] Co je sexting. KOPECKÝ, Kamil, 2009. *E-bezpeci.cz* [online]. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154>
- [27] Co přináší nový trestní zákoník. *Epravo.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>
- [28] Jak dnes fungují sociální sítě? BEDNÁŘ, Vojtěch, 2005. *Lupa.cz* [online]. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/jak-dnes-funguji-socialni-site/>
- [29] Jak na prevenci kyberšikany. KOPECKÝ, Kamil, 2011. *E-bezpeci.cz* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK PdF UP. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci/361-prevence-kybersikany>
- [30] Jak se chránit před kyberšikanou a jak se bránit kyberútočníkům. REDAKCE PORTÁLU E-BEZPEČÍ, 2009. *E-bezpeci.cz* [online]. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/102-27>
- [31] Jak systém Rubikon funguje?. AKADEMIE J. A. KOMENSKÉHO, 2012. *Rubikon* [online]. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.systemrubikon.cz/jak-rubikon-funguje.php>
- [32] Kyberšikana a prevence. REDAKCE INTERNETOVÉHO PORTÁLU E-BEZPEČÍ, 2008. *E-bezpeci.cz* [online]. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/103-29>
- [33] Methods of Predators. IKEEPSAFE.ORG, 2012. *Yahoo.com* [online]. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://kids.yahoo.com/parents/online-safety/1706/4--Methods+of+Predators>.

- [34] Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy. ZEMAN, Eduard, 2000. *Sikana.cz* [online]. [cit. 2012-04-04].
Dostupné z: <http://www.sikana.cz/msmt-pok2000.html>
- [35] Rodičovská kontrola. BEZPECNE-ONLINE.CZ, 2012. *Bezpecne-online.cz* [online]. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/pro-ucitele-a-rodice/technicka-ochrana-pocitace/rodicovska-kontrola/258-3>
- [36] Slovník. *Bezpecne-online.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-04-04].
Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/slovník>
- [37] Social networking. *Whatis.com* [online]. 2008 [cit. 2012-04-04].
Dostupné z: http://whatis.techtarget.com/definition/0,,sid9_gci942884,00.html
- [38] Sociální síť. *Saferinternet.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-04-04].
Dostupné z: <http://www.saferinternet.cz/pro-rodice/socialni-site>
- [39] Sociální síť jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci. KOPECKÝ, Kamil, 2009. *E-bezpeci.cz* [online]. [cit. 2012-04-04].
Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/147-222>
- [40] Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží. GAJDOŠOVÁ, Jana, 2011. *E-bezpeci.cz* [online]. Brno. [cit. 2012-04-04].
Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mez-dtmi-a-dospivajici-mladei>.
- [41] Zpřísnění trestů a nové trestné činy. *Reformajustice.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.reformajustice.cz/cz/trestni-zakonik/zpriseni-trestu-a-nove-trestne-ciny.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ICT Informační a komunikační technologie

F2F Face to face (v překladu: z očí do očí)

ZL Zlín

UH Uherské Hradiště

VS Vsetín

KM Kroměříž

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf 1	55
Graf 2	56
Graf 3	58
Graf 4	59
Graf 5	61
Graf 6	63
Graf 7	65
Graf 8	68
Graf 9	70
Graf 10	72
Tabulka č. 1	52
Tabulka č. 2	52
Tabulka č. 3	55
Tabulka č. 4	56
Tabulka č. 5	58
Tabulka č. 6	59
Tabulka č. 7	60
Tabulka č. 8	60
Tabulka č. 9	62
Tabulka č. 10	62
Tabulka č. 11	64
Tabulka č. 12	64
Tabulka č. 13	67
Tabulka č. 14	67

Tabulka č. 15	69
Tabulka č. 16	69
Tabulka č. 17	71
Tabulka č. 18	72
Tabulka č. 19	73

SEZNAM PŘÍLOH

P I Potvrzení o praxi

PŘÍLOHA P I: NÁZEV PŘÍLOHY

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

POTVRZENÍ O ABSOLVOVÁNÍ ODBORNÉ PRAXE

Organizace: Krajský úřad Zlínského kraje
Sídlo: Třída Tomáše Bati 21, 761 90 Zlín
Zastoupená: Bc. Janou Bílkovou
Funkce: oddělení personálních věcí a vzdělávání
Tel.: +420 577 043 249
Mail: Jana2.bilkova@kr-zlinsky.cz

dále jen „subjekt“

potvrzuje, že

Student/ka: Vojtěch Staša
Fakulta: Fakulta humanitních studií
Studijní obor: Sociální pedagogika
Osobní číslo: H10601

dále jen „student/ka“

vykonal(a)

v době od – do: 11.7. – 22. 7.2011
odbornou praxi na pracovišti: KÚ, oddělení školství, mládeže, sportu a rozvoje lidských zdrojů
v délce: 10 pracovních dnů

Praxe byla zaměřena na tyto činnosti:

- Evidence rizikového chování ve školách a školských zařízení Zlínského kraje, vypracování přehledů, tabulek a grafů.
- Seznámení se Strategií prevence ve Zlínském kraji a dokumenty MŠMT v oblasti prevence.
- Studium preventivních programů škol a školských zařízení Zlínského kraje.

Ve Zlíně dne 22. 8. 2011

Ve Zlíně dne 22. 8. 2011

.....
Podpis studenta/ky

.....
Razítko, podpis zástupce organizace

Praxe byla zajištěna v rámci projektu „SYNAPSE – systémový nástroj pro praxe a stáže“.
Subjekt i student(ka) souhlasí se zpracováním poskytnutých dat pro účely projektu SYNAPSE v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.
Reg. č.: CZ.1.07/2.2.00/07.0166.